

Abstract

The purpose of this essay was to describe eight female university students drinking patterns and their own experiences of alcohol. The main questions that guided us through our study were:

- How the female students describe the alcohols meaning,
- How they describe their experiences of not drinking alcohol,
- If they have experienced pressure to drink alcohol and if they have pressured other people to drink alcohol.
- How the students describe the student life influence on the alcohol consumption.

A qualitative method was used as the purpose of this essay was to investigate the female students own subjective experiences and not to investigate students alcohol habits in general. We have used two types of qualitative methods in our essay: qualitative interviews and observations.

In our study we found that the majority of our respondents drink alcohol once a week or more often.

The majority of our respondents believe that alcohol makes them more relaxed and makes it easier to let go of their inhibitions.

All of our respondents have experiences of being encouraged or forced to drink alcohol.

The majority of our respondents also believe that female students are drinking more alcohol when they are students then later in life and that the environment that surrounds the students, in general, allows them to drink more. We have chosen to analyze and describe our material from roll theory and two main ideas; groups and norms.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	5
1. INLEDNING	
1.1 Problemformulering.....	6
1.2 Syfte.....	8
1.3 Frågeställningar.....	8
1.4 Definition av begrepp.....	8
1.4.1 Alkoholkonsumtion och alkoholklasser.....	8
1.4.2 Riskkonsumtion, berusningsdrickande och intensivkonsumtion.....	8
2. METOD OCH URVAL	
2.1 Metod.....	9
2.2 Urval.....	10
2.2.1 Intervjuer.....	11
2.2.2 Observationer.....	12
2.3 Tillförlitlighet.....	13
2.3.1 Forskareffekten.....	14
2.3.2 Förförståelse.....	15
2.4 Etiska överväganden.....	15
2.5 Transkribering och analys av intervjuer.....	16
2.6 Källkritik.....	16
2.7 Fortsatt framställning.....	16
3. TIDIGARE FORSKNING	
3.1 Kvinnors förändrade alkoholkonsumtion och dryckesmönster.....	16
3.2 Alkoholkonsumtion bland unga kvinnor.....	19
3.3 Studenter och alkohol.....	20
4. TEORETISK FRAMSTÄLLNING	
4.1 Grupper.....	21
4.2 Normer.....	22
4.2.1 Normer inom gruppen.....	22

4.3 Rollteori.....	24
4.4 Begreppen time - out och parentesbeteende.....	24
4.5 Alkoholens och rusets funktioner.....	25

5. PRESENTATION AV INTERVJUMATERIAL OCH ANALYS

5.1 Kort presentation av intervjumaterialet och intervjupersonerna.....	26
5.2 Dryckesmönster.....	27
5.2.1 Vilken typ av alkohol dricker de kvinnliga studenterna samt hur mycket och hur ofta?.....	27
5.2.2 Vilka veckodagar brukar du dricka alkohol och på vilket eller vilka ställen?.....	28
5.2.3 Dricker du alkohol själv eller tillsammans med andra?.....	29
5.2.4 Observation gällande dryckesmönster på studentnation.....	30
5.2.5 Analys av dryckesmönster.....	31
5.3 Alkoholens funktion och betydelse.....	33
5.3.1 Observation av alkoholens funktion och betydelse på studentnation.....	36
5.3.2 Analys av alkoholens funktion och betydelse.....	36
5.4 Upplevelsen av att inte dricka alkohol.....	38
5.4.1 Konsekvenser av att inte dricka alkohol.....	40
5.4.2 Observation av upplevelsen att inte dricka alkohol på studentnation.....	42
5.4.3 Analys av upplevelsen att inte dricka alkohol och konsekvenserna av att inte dricka alkohol.....	42
5.5 Upplevelsen av press och att själv pressa andra till att dricka alkohol.....	45
5.5.1 Analys av upplevelsen av press och att själv pressa andra till att dricka alkohol.....	47
5.6 Studentlivets inverkan på alkoholkonsumtionen.....	49
5.6.1 Observation på studentnation av studentlivets inverkan på alkoholkonsumtionen.....	52
5.6.2 Analys av studentlivets betydelse för alkoholkonsumtionen.....	53

6. AVSLUTNING

6.1 Sammanfattning.....	56
6.2 Slutdiskussion.....	58

KÄLLFÖRTECKNING.....	61
-----------------------------	-----------

BILAGA 1.....	63
----------------------	-----------

FÖRORD

Vi skulle framför allt vilja tacka vår handledare, Jan Magnusson, men även de åtta studenter som ställt upp på våra intervjuer, vilka har bidragit med många intressanta resonemang och tankar, som format och berikat vår uppsats. Det är alltså framförallt våra intervjupersoners utsagor som ligger till grund för vår uppsats. Ännu en gång: TACK!

Lund, 2005-12-28

Caroline Blomsäter och Katrin Sandberg

1 INLEDNING

1.1 Problemformulering och inledning

” Kvinnor som ansatts av brännvinsbegär dricker mera girigt, snabbt och lystet än män - men utan glädje och njutning. ”

(K. N. Rantakari 1944, i Järvinen & Rosenqvist 1991)

Detta citat belyser på ett tydligt sätt hur synen på kvinnors alkoholkonsumtion tidigare har sett ut. Utifrån ett historiskt perspektiv har alkoholkonsumtion framförallt varit förbehållet män medan, å andra sidan, kvinnors alkoholkonsumtion generellt har betraktats som problemkonsumtion och ej alltså ansetts som ett accepterat kvinnligt beteende (Helmersson Bergmark, 2001, b).

Kvinnor dricker idag dock alkohol i större utsträckning än tidigare och det är framförallt i den yngre generationen som dryckesvanorna har förändrats (SOU 1994: 28).

Vårt syfte var inledningsvis, mot bakgrund av det ovan nämnda, att undersöka huruvida unga kvinnors alkoholkonsumtion hade förändrats över tid, samt vilka de bakomliggande faktorerna till detta kunde vara. Vi insåg dock relativt omgående att vi var tvungna att avgränsa vårt problemområde och ändra syftet eftersom vi ansåg detta var alltför övergripande.

Vi valde därför att avgränsa vår urvalsgrupp till unga kvinnliga studenter. Vi ansåg att det var intressant att välja just studenter då detta är en urvalsgrupp som ligger oss själva mycket nära, eftersom vi själva är kvinnliga studenter, och därmed är mer intressant att undersöka.

Vårt syfte med föreliggande uppsats är därmed, att genom kvalitativa intervjuer, på ett djupare plan beskriva åtta kvinnliga studenters alkoholvanor samt deras förhållningssätt till alkohol. Vidare blev vi även intresserade av att undersöka om faktumet att de just var studenter påverkade deras alkoholkonsumtion. Vidare avsåg vi att genom observationer undersöka hur unga kvinnliga studenters alkoholkonsumtion kan se ut en kväll på en studentnation i Lund.

Då vi hade beslutat oss för ämnet kvinnliga studenters alkoholvanor uppmärksammade vi en artikel, ”*Alkoholen var för männen*” (Lorentzon, 2000) som vi ansåg var relevant för vårt ämnesval. Artikeln beskrev på ett tydligt sätt hur synen på kvinnlig alkoholkonsumtion förändrats generellt, men även då det gällde just kvinnliga studenter. Denna artikel väckte alltså än mer vårt intresse för ämnet kvinnliga studenter och alkoholkonsumtion.

I artikeln beskriver en äldre dam, 79 år gammal, hur det såg ut under den tiden hon själv var student vid Lunds universitet :

”– *Far brukade skicka med mig sprit som jag skulle bjuda mina manliga kamrater på: Bjud nu ordentligt så att de har trevligt, sa han*” .

Vidare berör artikeln hur pinsam en kvinnlig student upplevdes då hon drack alkohol.

Artikeln beskriver att ett sådant ”övertramp” väckte enorm uppmärksamhet eftersom det var oerhört viktigt att en kvinna behöll sitt anseende. I kontrast till detta tar artikeln även upp en skillnad mellan två olika kvinnorgenerationer och deras syn på och erfarenheter av alkoholkonsumtion. I artikeln beskriver en kvinna i 30 - års åldern hur hon och hennes vänner, då de var singlar, kunde festa 2-3 gånger i veckan, då de i yngre år studerade på universitetet. Hon uppgav dock att festandet avtog efterhand då hon fick barn, och därmed fick mer ansvar.

Vi kommer , i vår analys, att koppla intervjupersonernas svar samt våra observationsstudier, till tidigare forskning på området. Vi har, i vår analys, valt att utgå från fyra centrala begrepp; *grupper* och *normer* samt *time-out* och *parentesbeteende*.

Vi har även utgått ifrån *rollteorin*, vilken beskriver de förväntningar och förhållningsregler som finns på en individ inom en grupp.

I vår presentation av det insamlade materialet har vi delat in observationerna och intervjupersonernas svar i fem olika teman; *Dryckesmönster*, *Alkoholens funktion och betydelse*, *Upplevelsen av att inte dricka alkohol*, *Upplevelse av press och att själv pressa eller att inte pressa andra till att dricka alkohol* och *Studentlivets inverkan på alkoholkonsumtionen*.

De delar som vi framförallt anknyter de centrala begreppen och teorin till är de teman som berör upplevelsen av att inte dricka alkohol, upplevelsen av press samt studentlivets inverkan på alkoholkonsumtionen. Anledningen till att vi har valt just de centrala begreppen och just den teorin är att de, ur ett normperspektiv, kan beskriva upplevelsen av att inte dricka alkohol men även vilka möjliga faktorer som kan ligga till grund för varför det kan förekomma press att dricka alkohol i studentlivet. Vidare beskriver begreppen och teorin vilka normer som finns i studentlivet och som påverkar hur mycket, hur ofta och på vilket sätt man dricker alkohol på men även varför man dricker.

1.2 Syfte

Vårt syfte är att belysa hur dryckesmönster samt erfarenheter av och förhållningssätt till alkohol och det egna alkoholbruket ser ut bland åtta kvinnliga studenter vid Lunds universitet. Detta för att på ett djupare plan få en förståelse för unga kvinnliga studenters egna upplevelser av samt attityder till alkohol.

1.3 Frågeställningar

Hur beskriver kvinnorna alkoholens betydelse och det egna dryckesmönstret?

Hur beskriver kvinnorna sina upplevelser vid de tillfällen då de valt att inte dricka alkohol?

Hur beskriver kvinnorna upplevelsen av press relaterad till alkoholkonsumtion samt vad anger kvinnorna för anledningar till att själv pressa eller att inte pressa andra till att dricka alkohol?

Hur beskriver kvinnorna studentlivets inverkan på alkoholkonsumtionen?

1.4 Definition av begrepp

Vi kommer här att redogöra för centrala begrepp som är relevanta för vår uppsats.

1.4.1 Alkoholkonsumtion och alkoholklasser

Enligt Goldberg (2000) kan begreppet alkoholkonsumtion bland annat definieras utifrån den kvantitet alkohol som exempelvis konsumeras på ett år. Med kvantitet avses den mängd öl, vin och sprit som konsumeras per år.

Vidare kan alkoholstyrkan, som finns i olika alkoholsorter, räknas om till ett samlat mått t.ex. liter ren alkohol per år.

Det finns även olika definitioner för vad som anses vara låg, måttlig eller hög alkoholkonsumtion. Vidare ser konsumtionsklasserna olika ut för män och kvinnor, men de konsumtionsmått vi anger nedan syftar på kriterierna för kvinnor.

En låg konsumtion av alkohol motsvarar upp till 12 cl 40% alkohol i veckan, en måttlig konsumtion av alkohol motsvarar upp till 30 cl 40% alkohol i veckan, medan en hög konsumtion av alkohol innefattar mer än 55 cl 40 % i veckan (Helmersson Bergmark, 2001).

1.4.2 Riskkonsumtion, berusningsdrickande och intensivkonsumtion

I vissa fall talar man även om alkoholkonsumtion i termer av en lägre eller högre form av riskkonsumtion (www.alkoholkommitén.se).

Ordet risk, syftar främst på fysiska, men även psykiska skador som en alltför hög konsumtion av alkohol kan orsaka. En hög alkoholkonsumtion kan bland annat leda till högt blodtryck,

leverskador men kan även ge psykiska besvär, exempelvis ångest. Även då en person håller sig till en lågriskkonsumtion av alkohol kan detta ändå medföra negativa konsekvenser för den enskilde.

Då det gäller alkoholkonsumtion lägger forskarna även stor vikt vid på vilket sätt alkoholen konsumeras. Enligt forskarna uppges det vara mer hälsosamt att sprida ut konsumtionen av alkohol under veckan än att dricka en större mängd vid ett och samma tillfälle. Detta för att bland annat undvika de sociala följderna som en kraftigare berusning kan t. ex. leda till att man ”hamnar i fel säng”, råkar ut för en olycka eller hamnar i slagsmål som en följd av berusning. Det finns även en risk att man höjer sin toleransnivå och därmed snabbare riskerar att bli beroende om man ofta blir full då man dricker alkohol (www.alkoholkommitén.se).

Begreppen riskkonsumtion, intensivkonsumtion och berusningsdrickande syftar till att mäta alkoholvanor och omnämns ofta i litteratur som handlar om alkoholvanor.

Med berusningsdrickande (Socialstyrelsen, 2005), vilket definieras på ett liknande sätt som intensivkonsumtion vid ett och samma tillfälle, (Alkohol, narkotika och studentliv, 2005) avses att en individ dricker minst en halv flaska sprit, en hel flaska vin, fyra burkar starköl eller sex burkar öl klass II per gång.

Vidare innebär riskkonsumtion (Socialstyrelsen, 2005) bland annat att man berusar sig två till tre, eller fler gånger i månaden.

2 METOD OCH URVAL

2.1 Metod

I vår uppsats har vi valt att använda oss av en kvalitativ forskningsmetod bestående av primärdata i form av, dels semistrukturerade intervjuer med åtta kvinnliga studenter vid Lunds Universitet, dels av två dolda, deltagande observationsstudier på en studentnation i Lund.

Vi har förutom primärdata även använt oss av sekundärdata i form av böcker, tidningsartiklar, rapporter och Internet.

Vår uppsats har en induktiv ansats, vilket innebär att teorin är slutmålet och resultatet av vår forskning. Vi har alltså inte från början utgått från en teori, vilket i forskarsammanhang istället går under namnet deduktiv ansats (Meeuwisse, Sunesson, Swärd, 2000).

Vi kommer här först att kortfattat beskriva den kvalitativa forskningsmetoden samt förklara varför vi valt att använda oss av just denna metod. Vidare kommer vi att mer ingående

beskriva den semistrukturerade intervjuformen och den dolda observationsmetoden samt hur vi har gått tillväga.

Vi har valt att använda oss av den kvalitativa forskningsmetoden, eftersom den tillåter oss som forskare att komma intervju och observationsobjekt nära och att vi därmed kan få en djupare förståelse för intervjuobjektens och observationsobjektens verklighet (Repstad, 1999). Vi anser att det är viktigt att komma intervjupersonerna nära, eftersom uppsatsens syfte är att belysa kvinnornas egna upplevelser och tankar kring alkohol och detta är något som måste utvecklas och förklaras av kvinnorna själva.

Vidare anser vi att den kvalitativa forskningsmetoden är att föredra, eftersom den tillåter oss att vara mer flexibla och att vi i intervjuerna t.ex. kan ställa följdfrågor då intervjupersonerna förmedlar något som vi finner intressant och som kan berika vår uppsats.

Ytterligare en fördel med den kvalitativa forskningsmetoden är att den går mer på djupet än på bredden. Detta, skriver Repstad (1999), innebär att forskaren har avgränsat det område som han eller hon närmare vill studera och mer ingående vill försöka förstå och beskriva.

Det är dock viktigt att ha i åtanke att den kvalitativa metoden ställer stora krav på forskaren, bland annat då det rör informationens giltighet. Forskaren kan t.ex. feltolka intervjuobjektens utsagor men även kroppsspråk. Forskaren måste alltså vara väl medveten om vilken påverkan den egna närvaron kan ha, samt hur relationen till intervjuobjekten eventuellt kan påverka hur de beter sig. Detta kallas forskareffekten, vilken vi senare i uppsatsen kommer att redogöra för (Magne Holme och Krohn Solvang, 1991).

Det är även av vikt att poängtera att, eftersom vi använder oss av en kvalitativ forskningsmetod, inte kommer att dra några generella slutsatser, utan snarare beskriva hur det kan se ut samt hur alkoholkonsumtion och attityder till alkoholkonsumtion ser ut bland de åtta unga kvinnliga studenter som vi har intervjuat.

2.2 Urval

Vi har valt att intervjua åtta kvinnliga studenter vid Lunds universitet. Kvinnorna i vår urvalsgrupp är alla mellan 19 och 24 år. Vidare har vi även gjort deltagande observationer vid två olika tillfällen på en studentnation i Lund, Lunds nation. Vi valde att besöka en studentnation eftersom att vi därmed kan försäkra oss om att det endast är studenter som vi studerar. Vi besökte studentnationen den 20 november samt den 1 december mellan ca. klockan 10.00-01.30.

De kvinnor som deltog i våra intervjuer blev slumpmässigt utvalda, bortsett från att vi endast frågade kvinnor som såg ut att vara mellan 20-30 år, eftersom detta var den grupp vi avsåg att

undersöka. Vi frågade vidare inledningsvis om kvinnorna drack alkohol. Detta var inte något som vi menade att de behövde göra ofta utan det räckte med att de någon gång hade druckit alkohol.

Vi valde att besöka olika institutioner vid Lunds universitet för att fråga kvinnor som passerade om de ville medverka i en kvalitativ intervju om kvinnliga studenters dryckesmönster och attityder till alkoholkonsumtion.

Anledningen till varför vi valde att placera oss utanför och på olika institutioner vid Lunds universitet var för att vi med så stor säkerhet som möjligt skulle hitta våra, för uppsatsen relevanta intervjuobjekt. Det var dock av vikt att fråga om de var studenter vid Lunds universitet eller inte.

Då kvinnorna tackat ja till att medverka i intervjuerna frågade vi efter deras mobiltelefonnummer och sade sedan att vi skulle återkomma inom kort för att bestämma en tid för en intervju.

Vi upplevde att det var relativt lätt att hitta intervjupersoner då de flesta vi frågade direkt tackade ja till att medverka.

Våra intervjupersoner uppgav, i efterhand, att en bidragande orsak till varför de tackade ja var för att de ansåg att ämnet var intressant.

Vi valde sedan att ringa upp kvinnorna relativt omgående för att bestämma när det passade både dem och oss för en intervju. Inledningsvis frågade vi våra intervjupersoner om de föredrog att genomföra intervjuerna på Socialhögskolan eller på någon annan plats.

Vi erbjöd oss även att komma hem till dem om detta kändes mer bekvämt för dem.

Anledningen till detta var att vi ansåg att det var av vikt att intervjupersonerna fick bestämma detta själva och att de kände sig trygga i situationen.

I samtliga fall, utom ett, har intervjuerna ägt rum i förbokade rum på Socialhögskolan. En av intervjuerna genomfördes dock hemma hos en av våra intervjupersoner.

2.2.1 Intervjuer

Vi har, som vi tidigare nämnt, valt att använda oss av en semistrukturerad intervjumetod, vilket innebär att vi har utgått från några specifika teman och alltså har haft en intervjuguide. En fördel med den semistrukturerade intervjumetoden är att intervjupersonen har en stor frihet att utforma svaren på sitt eget sätt samt att frågorna inte alltid behöver ställas i den ordning som de står i intervjuguiden. Vi har som forskare även möjlighet att ställa följdfrågor som anknyter till något som intervjupersonen har sagt (Bryman, 2002).

Innan vi genomförde intervjuerna förklarade vi för respondenterna att de fick resonera och associera relativt fritt kring de frågor vi ställde. Detta för att de inte skulle känna sig begränsade och för att vi som forskare skulle få så mycket som möjligt ut av svaren samt försäkra oss om att inte missa några viktiga aspekter. I stort sett skall dock frågorna, enligt den semistrukturerade metoden, ställas i sin ursprungliga ordning.

Vi hade innan det första intervjutillfället förberett 17 stycken frågor, inom tre olika teman (se intervjuguide, bilaga 1). För att försäkra oss om att frågorna var relevanta och genomtänkta ställde vi frågorna till varandra och försökte svara så ärligt som möjligt. Detta upplevde vi var en god idé, då vi märkte att några frågor var mindre relevanta eller ledande och fick antingen omformuleras eller strykas.

Vi valde vidare att genomföra enskilda intervjuer, bland annat eftersom det kunde röra sig om personliga frågor samt att intervjupersonen kunde få prata till punkt utan risk för att någon skulle avbryta. Vi hängde upp en skylt på dörren till rummet där intervjuen hölls för att undvika att bli störda under intervjun. Vidare bjöd vi på kakor innan och efter intervjun för att på så vis skapa en avslappnad stämning samt för att visa vår tacksamhet.

Vi spelade in samtliga intervjuer på band, för att sedan transkribera dessa, vilket vi kommer att gå in mer på senare.

2.2.2 Observationer

Vi har i vår uppsats använt oss en teorigenererande observationsstudie med utgångspunkt i empirin. Den teorigenererande observationsstudien innebär alltså att forskaren vill uppmärksamma nya infallsvinklar i verkligheten, som inte tidigare har uppmärksammats. Fördelen med observationer är att forskaren på ett mer direkt sätt kan samla in information om den grupp han eller hon vill studera. I en observationstudie har forskaren alltså möjlighet att uppmärksamma vad observationsobjekten verkligen gör och inte endast vad de säger att de gör (Einarsson och Hammar, 2002). Våra observationer har låg grad av struktur, då vi vill inhämta så mycket information, om vårt forskningsområde som möjligt. Vi har dock haft några delfrågor, utifrån vårt syfte, i åtanke som vi ville få besvarade då vi gick ut för att studera empirin.

Vi har valt att använda oss av en dold deltagande observation.

Den deltagande observationen innebär att man som forskare under en längre eller kortare tid är tillsammans med de individer som man avser att undersöka.

Forskaren försöker genom denna metod att fånga upp de handlingar och reaktioner som förekommer inom den grupp som studeras (Magne Holme och Krahn Solvang, 1997). Vid deltagande observationer blir man automatiskt en del av en social gemenskap. Forskaren kan bli påverkad av omgivningen men kan även själv bidra till att omskapa verkligheten, vilken hade kunnat bli annorlunda om forskaren inte hade varit där.

Oavsett om forskaren önskar det eller ej, så påverkar alltså forskarens närvaro den sociala miljön och de människor han eller hon har för avsikt att studera. Forskaren bör därför utöva så liten inverkan som möjligt på den ursprungliga miljön och dess människor.

Den dolda deltagande observationen innebär att ingen är medveten om att forskaren observerar och besöker stället i egenskap av en forskaridentitet. Dock måste forskaren, för att kunna dölja sin riktiga identitet, kunna smälta in på ett bra sätt för att inte väcka misstankar. Detta innebär bland annat att forskaren måste gå in i en annan roll, om inte forskaren på ett naturligt sätt redan smälter in i studiegruppen.

Denna roll kan bland annat innefatta att forskaren klär sig på ett visst sätt, vilket vi försökte ha åtanke då vi besökte nationen.

Vi hade, då vi gjorde våra observationer, den fördelen att vi själva är unga studenter. Detta bidrog till att vi smälte in i miljön på ett bra sätt.

Den dolda observatören kan vidare inte föra anteckningar offentligt då detta skulle avslöja hans eller hennes identitet. Inte heller kan forskaren springa iväg för att skriva anteckningar då han eller hon känner för det. Forskaren kan då möjligtvis uppfattas som lite udda och medlemmarna i gruppen kanske blir misstänksamma gentemot forskaren och därmed inte agerar som de annars skulle ha gjort.

En av fördelarna med en dold observation är att man kommer den grupp man vill studera mycket nära och får därmed stora möjligheter att studera den mer ingående. Detta hade kanske blivit svårare om undersökningsgruppen hade varit medveten om forskaridentiteten.

2.3 Tillförlitlighet

Validitet innebär att forskaren verkligen har undersökt det som att han eller hon avsåg att undersöka, om insamlingen av data är lämplig samt om analyserna är rimliga. För att kunna mäta validiteten i vårt material krävdes att vi verkligen fått svar på de frågor vi avsåg att ställa samt att svaren omfattade de områden vi hade frågat om.

Vi upplever oss ha fått tillfredställande svar på de frågor vi ställt och menar därför att validiteten är relativt hög. Dock skilde sig svaren något sinsemellan då vi gav

intervjupersonerna möjlighet att fritt associera och utveckla svaren. Att svaren skulle skilja sig åt hade vi räknat med.

Reliabilitet innebär att materialet är analyserat på ett konsekvent sätt och om resultatet kan härledas ur det material som vi insamlat.

Eftersom vi har gjort observationsstudier med låg grad av struktur beror studiens reliabilitet av noggrannheten i själva analysarbetet (Einarsson och Hammar, 2002). Vi har därför varit extra noggranna i vårt analysarbete och har i direkt anknytning till observationstillfällena ingående skrivit ner våra iakttagelser.

På ett liknande sätt har vi även varit konsekventa då vi analyserat vårt intervjumaterial och t.ex. gått igenom en fråga i taget och noterat varje intervjupersons svar. Vi upplever dock att reliabiliteten kan vara relativt svår att mäta i en kvalitativ studie.

2.3.1 Forskareffekten

Forskareffekten innebär att forskaren genom sin närvaro eller genom vad han eller hon säger kan påverka intervjupersonerna eller observationsobjekten till att agera på ett visst sätt (Repstad, 1999).

Då vi inledningsvis uppsökte våra intervjupersoner upplevde vi att det underlättade att närma sig en grupp som låg nära i ålder och som dessutom var av samma kön. Något annat som underlättade var att de även befann sig i en liknande situation som vi själva, då de också var studerande vid Lunds universitet och att en del själva hade erfarenhet av uppsatsskrivande. Vidare kommenterade en del av intervjupersonerna vid ett senare tillfälle att anledningen till att de tackat ja till att medverka var för att de själva förstod vad det innebar att skriva uppsats och att de gärna hjälpte till av den anledningen. Av denna anledning tror vi därför att det underlättade för intervjupersonerna att tacka ja till att medverka i våra intervjuer. Detta till skillnad från om vi hade varit i en annan ålder, av ett annat kön och kanske inte hade varit studenter.

Två av våra intervjupersoner uppgav dock, då vi frågade dem, att de upplevde att vår ålder delvis kunde vara till nackdel i intervjusituationen. De menade att det kunde kännas lite obekvämt att berätta om de egna alkoholvanorna eftersom vi var i ungefär samma ålder och därmed kunde jämföra med oss själva. Någon uppgav även att det kändes lite konstigt att mer ingående berätta om saker som de trodde att vi väl kände till.

Även då det gäller observationer kan egenskaper hos observatören, som t.ex. ålder och kön, få betydelse för hur intervjuobjekten agerar då de t.ex. observeras.

För att minimera forskareffekten är det av vikt att forskaren i största möjliga mån försöker att skilja ut sig så lite som möjligt för att passa in i undersökningsmiljön. Detta hade vi i åtanke då vi gick ut för att göra observationer på studentnation. Vi tog inte med oss anteckningsblock och försökte att klä oss som vi själva brukar göra då vi går ut.

Vidare tänker vi att det kan ha underlättat våra observationer då vi själva är studenter och därmed kanske inte sticker ut på samma sätt som en något äldre person kanske skulle ha gjort i samma miljö.

Repstad (1999) menar att om forskaren intar en passiv roll och kanske är ovanligt tystlåten kan detta i sin tur skapa funderingar hos undersökningsgruppen.

Då vi genomförde våra observationer upplevde vi just detta fenomen, att skapa funderingar hos undersökningsgruppen, då några av nationsbesökarna kommenterade varför vi inte drack alkohol. Det intressanta i sammanhanget var att en av oss faktiskt drack en öl under kvällen. Vi tror dock att det snarare handlar om att vi genom vårt kroppsspråk signalerade att vi var där i ett annat syfte än de övriga som besökte nationen den kvällen. En annan anledning kan vara att vi helt enkelt inte såg ut att vara på festhumör, vilket vi fick en uppfattning om att de övriga nationsbesökarna var.

2.3.2 Förförståelse

Då man genomför intervjuer och observationer är det viktigt att ha i åtanke att man som forskare är medveten om den egna förförståelsen (Einarsson och Hammar, 2002).

Detta har vi beaktat då vi skrev vår uppsats.

Innan vi gick ut för att göra våra observationer på studentnation skrev vi ner vår förförståelse. Vårt syfte med detta var att kunna urskilja det vi från början trodde med det som vi senare såg ute på nationen. I vår förförståelse skrev vi bland annat ner vad vi trodde att de kvinnliga studenterna på nationen drack för typ av alkohol samt hur vi trodde att de skulle agera.

2.4 Etiska överväganden

De kvinnliga studenter som har ställt upp på intervjuerna i vår uppsats har garanterats anonymitet. Vi klargjorde inledningsvis för våra intervjupersoner att alla svaren skulle behandlas konfidentiellt. Vidare frågade vi om det gick bra att spela in intervjuen på band,

vilket samtliga intervjupersoner samtyckte till. Det var ingen som uppgav sig vara obekvämt i intervjusituationen, dessutom byggde intervjuerna självklart på frivillighet.

Vi har i vår uppsats, istället för att nämna intervjupersonerna vid deras riktiga namn, valt att använda oss av fingerade namn, konstruerade utifrån de åtta första bokstäverna i alfabetet t.ex. Anna, Bianca, Camilla osv.

2.5 Transkribering och analys av intervjuer

Vi har valt att skriva ner de inspelade intervjuerna i sin helhet, för att sedan kunna välja ut viktiga delar som vi vill ta upp och belysa i vår uppsats. Vi har valt att diskutera svaren i löpande text men även ibland belysa med citat för att låta intervjupersonernas egna ord komma fram. Citaten illustrerar alltså vad intervjupersonen faktiskt sade i intervjuen.

Analys innebär en sammanställning av det insamlade materialet så att man kan uppmärksamma eventuella mönster (Repstad, 1999).

Vi har valt, utifrån de svar vi fann mest intressanta, att dela in intervjumaterialet i fem olika teman. Vi har sedan vidare analyserat materialet utifrån centrala begrepp och teori samt tidigare forskning.

2.6 Källkritik

Vi har funnit relativt lite forskning och litteratur som berör ämnet studenter och alkohol, än mindre om just kvinnliga studenters alkoholvanor och attityder till alkohol. Den litteratur vi har funnit har endast varit enstaka rapporter som berör ämnet.

2.7 Fortsatt framställning

Vi kommer i följande avsnitt att beröra tidigare forskning samt att presentera den teori och de centrala begrepp vi kommer att använda oss av i uppsatsen.

Vidare kommer vi att presentera intervjumaterialet och observationerna, samt vidare att analysera detta utifrån teori, centrala begrepp och tidigare forskning.

Vi kommer vidare att sammanfatta våra resultat för att sedan avslutningsvis föra en kort avslutande diskussion kring uppsatsämnet.

3 TIDIGARE FORSKNING

3.1 Kvinnors förändrade alkoholkonsumtion och dryckesmönster

Alkohol och berusning har tidigare framförallt tillhört den manliga kulturen och varit starkt förknippat med manliga attribut (Duckert, 1983).

Kvinnlig alkoholkonsumtion har däremot, historiskt sett, snarare betraktats som problemkonsumtion, oavsett konsumtionsnivå (Helmersson Bergmark 2001, b).

I den svenska dryckeskulturen har kvinnor som druckit alkohol eller blivit berusade, traditionellt sett ofta blivit dömda av det övriga samhället för att vara dåliga kvinnor, t.ex. att de inte kan sköta sin roll som mamma och fru på ett tillfredställande sätt. Kvinnor har, som grupp, vidare inte ansetts kunna behärska rusets egenskaper. Det har av samhället ansetts leda till att kvinnan, under rusets påverkan, tappar sin självkontroll eller lever ut sina sexuella lustar, i alltför hög grad (Johansson och Wirbing, 1999).

En tydlig tendens pekar på att kvinnors alkoholkonsumtion har ökat sedan efterkrigstiden (Drogutvecklingen i Sverige 2005, CAN). Framförallt har man kunnat uppmärksamma en ökning av kvinnors alkoholkonsumtion sedan 1970-talet och det var då framförallt den yngre generationen kvinnor som stod för en ökad alkoholkonsumtion (Drogutvecklingen i Sverige 2004, CAN).

Den främsta och största förändringen, då det gäller kvinnors dryckesmönster, är framförallt att kvinnor idag dricker alkohol i mer vardagliga sammanhang, vilket inte var en vanligt förekommande syn för ca femtio år sedan (SOU 1994:28).

Det är dock, som vi tidigare nämnt, främst i den yngre generationen kvinnor som dryckesvanorna har förändrats.

En av förklaringarna till detta är att kvinnors livssituation har ändrats och att de sociala livsmönster, som tidigare framförallt varit förbehållna män, idag även inkluderar kvinnor (Helmersson Bergmark 2001, b). Helmersson Bergmark (1999) menar att då kvinnorna träder ut från hemmen träder de samtidigt in på restauranger och barer. Vidare skriver Helmersson Bergmark att kvinnor idag snarare bjuder på vin istället för kaffe då de får besök i hemmet. Det är bland vuxna kvinnor i dagens samhälle helt accepterat att dricka vin eller öl någon gång i veckan och dessa kvinnor anses inte, i dagens samhälle, som avvikande (Helmersson Bergmark, 1999).

Vidare har kvinnor i större utsträckning kommit ut på arbetsmarknaden och kvinnors krav på frigörelse och samma rättigheter som männen leder till att traditionella könsstereotypiska normer har ifrågasatts. Det talas även ofta om att kvinnor och mäns levnadsvillkor blir allt

mer jämlika, då kvinnor idag har samma möjligheter att tjäna egna pengar, får fler tillfällen att dricka alkohol samt har fler relationer till andra människor utanför hemmet. Alkoholen blir alltså ett naturligt inslag då kvinnans position och levnadsvanor i samhället förändras (SOU 1994:28).

Järvinen och Olafsdottir (i SOU 1994: 28) talar, utifrån de alkoholenkätundersökningar som de gjort bland kvinnor mellan 20-69 år, främst om två nya former av dryckesmönster som förekommer i den yngre kvinnogenerationen. Författarna berör bland annat det nya feminina dryckesmönstret, vilket innebär att kvinnor dricker i större mängder och oftare, vilket bidrar till en ökad årskonsumtion. Framförallt dricker kvinnor vin, öl och sprit men dock utan att berusa sig i särskilt hög grad. Det maskulina dryckesmönstret bland kvinnor innebär att konsumtionen av vin i högre grad ersätts av öl och starkspritskonsumtion. Kvinnor med detta dryckesmönster konsumerar även större kvantiteter alkohol och oftare. Framförallt är denna typ av dryckesmönster representativt för åldersgruppen unga kvinnor i åldrarna 20-29 år (SOU 1994:28).

Sedan 1990-talet har andelen storkonsumenter av alkohol ökat, både då det gäller kvinnor och män i de flesta ålderskategorier. Det har främst uppmärksammats att antalet dryckestillfällen har ökat, men även att antalet intensivkonsumtionstillfällen har ökat under de senaste tio åren – d.v.s. de tillfällen då man exempelvis konsumerar minst en flaska vin vid ett och samma tillfälle (Drogutvecklingen i Sverige 2005, CAN).

Skillnaderna mellan den kvinnliga och manliga konsumtionsnivån är dock fortfarande stor och kvinnorna både konsumerar och berusar sig i betydligt mindre grad än mannen, vilket är genomgående i alla ålderskategorier. Utjämnningen mellan män och kvinnors alkoholkonsumtion har alltså inte skett i den utsträckning som man på 1970-talet förutspådde (Helmersson bergmark 2001, b).

Man har kunnat urskilja en förändring av könsnormerna och sättet att se på kvinnors konsumtion av alkohol. Inte minst sedan 1990-talet har man kunnat se en ökning av, framförallt unga kvinnors alkoholkonsumtion, vilket borde vara ett tecken på en förändring av könsnormerna i relation till alkohol.

Det har även uppmärksammats att flickor till viss del har ändrat debutåldern för alkoholkonsumtion, vad de dricker för typ av alkohol samt på vilket sätt de dricker och att de alltmer har börjat närma sig pojknas dryckesmönster (SOU 1994:28).

Könsnormerna kan dock se olika ut beroende på vilken ålderskategori som man diskuterar (Johansson och Wirbing, 1999) och då även i ljuset av vilken tidsepok man som kvinna har växt upp under samt vilka normer som varit rådande för kvinnor just då (SOU 1994:28). I ett par undersökningar, baserade på intervjuer med 2000 kvinnor mellan 16-75 år under åren 1996, 1998 och 2000, har det visat sig att unga kvinnor har högre dryckesnivåer än äldre kvinnor och att skillnaderna är relativt stora generationerna sinsemellan (Helmersson Bergmark 2001, b).

Tendenser pekar dock på att den äldre generationen alltmer har ökat sin konsumtion då detta troligen är ett resultat av de förändrade alkoholvanor som ägt rum hos den yngre kvinnliga generationen på 1970- talet. Man räknar då med att denna generation kommer att ligga högre i konsumtionsnivåer än vad den kvinnogeneration gjort, som är tio till tjugo år äldre (ibid.).

Dock är den höga konsumtionsnivå som unga kvinnor mellan 18-29 år har, oftast inget som är bestående utan vanligen minskar kvinnors konsumtionsnivåer då de bildar familj och skaffar barn. Kvinnor med barn uppvisar en lägre konsumtionsnivå än kvinnor utan barn.

Barnafödandet blir för kvinnor en faktor att beakta gällande lägre alkoholkonsumtion. Detta kan även bli mer tydligt då man exempelvis jämför med lesbiska kvinnor som oftast inte skaffar barn i samma utsträckning som heterosexuella kvinnor, och därmed tenderar att behålla samma konsumtionsnivå som kvinnor i åldrarna 18-29 år. På ett liknande sätt uppvisar ensamstående (både kvinnor och män) en högre alkoholkonsumtion än de som är samboende eller gifta vilket således även blir en faktor att beakta då det gäller en högre alkoholkonsumtion (Helmersson Bergmark, 2001, b).

3.2 Alkoholkonsumtion bland unga kvinnor

Enligt en rapport utgiven av Socialstyrelsen (2005), i vilken man bland annat kartlagt alkoholvanor bland unga kvinnor i åldrarna 18-29 år, uppges att berusningsdrickandet är vanligast i just denna ålderskategori.

De unga kvinnorna i åldrarna 18-29 år var alltså den ålderskategori bland samtliga kvinnor där det var vanligast att berusa sig då man konsumerade alkohol. Bland dessa kvinnor var det motsvarande 20 % som berusade sig två till tre gånger i månaden.

Kvinnorna, i åldrarna 18-29 år, tillhörde även den grupp som oftast riskkonsumerade alkohol, alltså berusade sig 2-3 gånger i månaden eller oftare.

Valet av dryckestyp skiljer sig något åt mellan kvinnor i olika ålderskategorier. Bland vuxna kvinnor dominerar vin som den alkoholsort som konsumeras mest.

Bland de yngre kvinnorna varierar alkoholtyperna mer och ingen alkoholsort är överrepresenterad i statistiken (Drogutvecklingen i Sverige 2005, CAN).

Dryckeskulturen i Sverige är starkt kopplad till konsumtion av alkohol framförallt på veckosluten; fredag och lördag. Ungefär 80 % av den alkohol som konsumeras av kvinnor per år, dricks vanligtvis under helgerna. Dock skiljer sig kategorin för kvinnor i åldern 18-29 år något då de konsumerar 87 % av sin totala veckokonsumtion på helgerna (Helmersson Bergmark 2001, a).

3.3 Studenter och alkohol

Enligt rapporten *”Alkohol, narkotika och studentliv – en studie om attityder, tankar och användningen av alkohol och narkotika hos svenska högskole och universitetsstudenter”* är alkoholkonsumtionen vid svenska universitet hög och studenterna dricker mycket vid varje tillfälle (2005). Rapporten är baserad på enkätsvar från 4575 studenter från fyra universitet, varav ett av dem är Lunds universitet. Vidare förmedlar rapporten att studenterna själva upplever festandet och konsumtionen av alkohol som en naturlig del av studentlivet.

I en annan undersökning, *”Studenterna och alkoholen”* (Sundbom, 1992) baserad på enkätintervjuer med studenter vid Uppsala universitet, var syftet att få en bild av studenternas alkoholvanor och attityder till alkoholbruk. I undersökningen framkom det bland annat att studenterna uppfattade att studentlivet i negativ bemärkelse inbjuder studenterna till att dricka mer än vad de egentligen vill. Vidare ansåg många av studenterna i undersökningen att det konsumeras för mycket alkohol i studentvärlden samt att alkoholens positiva effekter lyfts fram på ett glorifierande sätt. Dock menade inte flertalet studenter att alkoholen skulle göras mindre tillgänglig eller att priserna på alkohol borde höjas.

Vidare ansåg majoriteten av studenterna att alkoholens sociala funktion är av betydelse eftersom de menade att alkoholen gör det lättare att umgås med folk på fester. Några exempel på attityder till alkohol som studenterna framförde är att livet vore betydligt tråkigare utan alkohol, att alkoholen underlättar kontakten med det motsatta könet, att alkoholpriset är för högt samt att alkoholen är individens egen privatsak.

Vad som tydligt framkom av de slutsatser som drogs då det gällde studenternas inställning till olika aspekter på alkohol och alkoholbruk var att de kvinnliga studenternas attityder till

alkohol var mer negativa än de manligas. Vidare hade de studenter med mer frekventa alkoholvanor positivare attityder till alkohol och alkoholbruk.

En övervägande majoritet av de studenter som ingick i den andra undersökningen, *Alkohol, narkotika och studentliv* (2005), hade konsumerat alkohol under de tolv senaste månaderna. Endast fyra procent angav att de inte alls hade druckit alkohol under denna tid.

Tio procent av de tillfrågade angav att de drack två eller flera gånger per vecka, medan femtiosex procent angav att de drack mellan två och fyra gånger per månad.

Femtiofem procent av studenterna uppgav att de intensivkonsumerade alkohol minst en gång i månaden medan trettiofem procent uppgav att de intensivkonsumerade alkohol minst två gånger i månaden.

Av de kvinnliga studenterna var det trettiosex procent som drack alkohol varje vecka, och tjuugoåtta procent intensivkonsumerade alkohol. Enligt undersökningen vid alla fyra Universitet var andelen intensivkonsumenter, tillsammans med Växjö universitet, vanligast bland studenterna vid Lunds universitet.

När det gäller vilken alkoholtyp som studenterna föredrog så kom vin på första plats. Den näst vanligaste alkoholtypen var starköl och olika typer av drinkar. Cider kom på fjärde plats och minst vanligt var shots.

Då det gällde veckokonsumtion av alkohol bland studenterna i undersökningen ”*Studenterna och alkoholen*” (Sundbom, 1992) så var konsumtionen, framförallt bland de yngre studenterna (18-29 år), högre än bland normalbefolkningen i samma ålderskategori. Även andelen veckovisa alkoholkonsumenter var framförallt bland de yngre studenterna större än bland normalbefolkningen. Men även antalet högkonsumenter, som berusar sig minst två gånger i månaden, var större bland Uppsalastudenterna än i övriga befolkningen.

De yngre studenterna uppgav, till skillnad från de äldre, att de oftare drack i nationsmiljö medan de äldre studenterna uppgav att de oftare drack i hemmiljö. Man kan även finna ett tydligt samband mellan alkoholvanor och delaktighet i studentlivet. Bland de studenter som sa att de ofta deltog i nationernas nöjesliv var det många som hade alkohovanor som kan anses riskabla. Bland de studenter som sällan eller aldrig deltog i nationernas nöjesliv var det få som uppvisade sådana alkoholvanor. En stor andel av de studenter som deltog i undersökningen besökte både nationspubar och nationsdiscon, där alkohol serverades, ca 2-3 gånger i veckan. Andelen studenter som besökte alkoholfria evenemang på nationerna var inte lika stor.

Majoriteten av studenterna, framförallt de yngre, uppgav att de dricker tillsammans med vänner och bekanta. Bland kvinnorna mellan 18-25 år var det framförallt vanligast att man drack flera vänner tillsammans. Bland dem som uppgav att de drack ensamma var det framförallt ålder kategorin över trettio år som angav detta (Sundbom, 1992).

4. TEORETISK FRAMSTÄLLNING

4.1 Grupper

Hur en grupp uppstår och upprätthålls kan se ut på skilda sätt (Angelöw och Jonsson, 1990).

Vanligtvis består dock en grupp av en samling individer som bland annat delar samma intressen, mål och åsikter i en fråga, och som möts under mer eller mindre planerade former. En grupp kan fylla många olika funktioner och vidare ha olika typer av struktur och kan påverka oss som individer på olika vis.

En grupp utvecklar, efter en tid, normer för hur gruppmedlemmarna ska bete sig och för vad som anses acceptabelt inom gruppen. Detta bidrar till att gruppmedlemmarna kommer att bete sig relativt likartat från gång till gång. (Nilsson, 2005).

Som vi tidigare nämnt kan en grupp ha någon form av struktur som är anpassad efter just de uppgifter som gruppen har samt hur relationerna inom gruppen ser ut. Detta gör vidare gruppen till en fungerande grupp.

En grupp kräver vidare regler och förhållningssätt för sin existens och två begrepp som är centrala då man beskriver en grupp är normer och roller (Angelöw och Jonsson 1990).

4.2 Normer

Normer kan definieras som:

”Ett regelsystem eller en normstruktur som i olika utsträckning reglerar individernas beteende, så att ett mer eller mindre homogent och förutsägbart beteende kan förväntas”

(Angelöw och Jonsson, 1990, s.135)

4.2.1 Normer inom gruppen

I en grupp finns det oftast olika typer av normer som gruppen följer och som bör efterföljas av gruppens medlemmar. Vidare internaliseras gruppens normer och förväntningar, dvs. att individen tar till sig dem som en del av den egna verklighetsuppfattning, i större eller mindre utsträckning. Dessa normer blir då en del av individens verklighet och värderingar (Repstad, 1998).

Normer kan vidare beskrivas som oskrivna och relativt omedvetna regler för hur en grupp ska fungera och vad som är tillåtet inom gruppen samt vad som är förbjudet att göra (Nilsson, 2005).

Normer formas utifrån deltagarnas tidigare förväntningar och i gruppen redan existerande regler.

Vidare kan normer slutligen bli det normala eftersom det är det förväntade. Den för gruppen existerande normen kan därmed bli mer eller mindre tvingande för gruppmedlemmarna och kan därför relativt snabbt bli så självklara att gruppmedlemmarna, efter en tid, knappt reflekterar över dem. Det kan därför ibland vara svårt för gruppmedlemmarna att veta varför de agerar som de gör och varför det har blivit så (Nilsson, 2005).

En individ agerar som förväntat eftersom individen bland annat vill undvika konflikter med övriga gruppmedlemmar. Anledningen till varför individen föredrar att undvika konflikter kan t. ex. vara för att gemenskapen i gruppen är av stor vikt för honom eller henne (Maltén, 1992).

Normer kan både vara formella och informella. En annan benämning för informella normer är gruppnormer. De informella normerna inom gruppen är oftast relativt dolda för omgivningen men innefattar regler och förhållningssätt som alla inom gruppen är väl medvetna om och anser som mer eller mindre självklara. De informella normerna kan bland annat innefatta vilken plats man ska sitta på eller hur man ska uppföra sig i ett visst sammanhang. De informella normerna finns i alla grupper men kan se mycket olika ut och kan medföra olika typer av följder om inte normerna efterföljs.

Normernas betydelse är av stor vikt eftersom de formar och reglerar på vilket sätt vi ska agera som individer och i en grupp (Angelöw och Jonsson, 1990). Reglerna och normerna i gruppen bidrar även till att skapa trygghet eftersom gruppmedlemmarna agerar på ett liknande och förutsägbart sätt, vilket fyller en viktig funktion för gruppen (Maltén, 1992).

Det sätt, på vilket gruppens medlemmar agerar och betar sig gentemot varandra, kan avgöra graden av konformitet. Är konformiteten i gruppen hög så har gruppens medlemmar accepterat normerna i gruppen och handlar efter gruppens krav som om dessa vore individens egna (ibid). Dock finns det situationer då den individuella normtillämpningen är starkare än vad gruppen förväntat sig och kan acceptera, vilket bidrar till att den personen betraktas av gruppen som en person som står utanför gruppens spelregler och kan uppfattas lite som en "outsider".

Konformiteten inom gruppen kan, i en del fall, upplevas som en trygghet men för dem som önskar att inte följa normerna i gruppen kan grupstryck bli en följd (Maltén, 1992).

Men anledning av hur, och i vilken grad som gruppmedlemmen efterlever, de av gruppen uppsatta normerna och förväntningarna, kan medlemmen utsättas för olika former av bemötande av gruppen (Repstad, 1998). Genom en form av gruppkontroll kan medlemmen utsättas för olika typer av *sanktioner* om individen inte följer de normer som finns inom gruppen. Dessa sanktioner tjänar till att reglera ett önskat beteende som överensstämmer med normerna i gruppen. Sanktionerna kan både vara formella och informella. De formella sanktionerna består av konkreta straff som exempelvis fängelsestraff medan de informella sanktionerna exempelvis kan äga rum inom en grupp och bestå av en sur blick eller en kommentar.

Sanktionerna kan fungera som effektiva redskap för det som kallas socialisering och som innebär att individerna lär sig att handla i överensstämmelse med och tillägnar sig de normer som gör det möjligt att fungera i ett samhälle. Men även att individen tillägnar sig vissa roller som han eller hon handlar utifrån.

4.3 Rollteori

På det sätt som vi människor beter oss och hur vår samvaro ser ut i olika grupper, baserar sig till stor del på de förväntningar vi har i en viss grupp, men även de förväntningar och de krav som vi ställer på vårt eget agerande (Angelöw och Jonsson, 1990). En roll innebär alltså de uppsättningar normer och förväntningar som finns på en individ då individen befinner sig i en viss social situation (Repstad, 1998). Vidare finns det regler för uppförande som hör en viss roll till. Förväntningarna omvandlas så småningom till normer då dessa är frekventa över tid och uppkommer i samma typ av situation (ibid.).

Förväntningarna behöver dock inte alltid vara realistiska, utan individen kan själv inbilla sig att det finns vissa förväntningar på honom eller henne, en s.k. fiktiv normpress. Individen handlar då kanske utifrån dessa fiktiva förväntningar trots att de inte existerar i verkligheten. Rollen har således den funktionen att den bidrar till en viss social regelbundenhet och ger individerna möjlighet att veta hur de ska bete sig och vad som kan förväntas av dem i olika situationer (Nilsson, 1998).

4.4 Begreppen time - out och parentesbeteende

Genom att, inom den fenomenologiska teoribildningen, utgå från existentiella teorier har man försökt att förklara vilken funktion alkoholberusning har för den enskilda individen samt hur individen själv upplever ruset (Johansson & Wirbing, 1999).

Macandrew och Edgerton (i Löfgren och Nelson- Löfgren, 1992, i Johansson & Wirbing, 1999) talar om begreppet *time - out* och syftar på den funktion som ruset fyller. Time - out innebär att de normer och regler som gäller i livet i vanliga fall kan sättas åt sidan med hjälp av alkoholen. Individen behöver inte följa vanliga sociala regler i samma utsträckning då individen är berusad och kan därmed agera mer ohämmat och uppspelt. Fördelen med att agera mer frigjort under alkoholens påverkan kan vara att individen inte behöver stå till svars på samma sätt för sina handlingar som vid de tillfällen då individen är nykter. Vidare tar inte omgivningen individens beteende, i berusat tillstånd, på lika fullt allvar som i nyktert tillstånd (Macandrew och Edgerton, i Löfgren, Nelson-Löfgren, 1980).

Enligt Leissner (1997), som hänvisar till Löfgren & Nelson- Löfgren (1992), kan vi genom att sätta en parentes kring själva rustillfället, agera och leva ut handlingar som inte vore accepterade i vanliga fall. Parentesen fungerar alltså som en slags ansvarsbefrielse och som ett sätt att i högre grad kunna leva ut mindre accepterade personlighetsdrag, exempelvis starka känslor som vrede och svartsjuka.

En viktig orsak till varför vi dricker alkohol kan vara att de saker vi egentligen önskar att göra, men känner oss hämmade att göra i nyktert tillstånd, istället kan ventileras och ges utlopp för i onyktert tillstånd (Duckert, 1983).

Leissner (1997) menar dock att en total ansvarsbefrielse inte finns, inte ens under rusets verkan, men att individen snarare kan skylla eventuella missöden under alkoholens inverkan på t.ex. dåligt ölsinne eller på en för hög konsumtion av alkohol.

Vidare menar Leissner även att parentesen i sig blir präglad av de rådande sociala normer och de tabun som finns just i det samhället och i den kulturen.

4.5 Alkoholens och rusets funktioner

Förväntningarna på alkohol kan se olika ut i olika kulturer. Även de beteenden som finns i samband med alkoholkonsumtion styrs av kulturella mönster (Leissner, 1997).

I den svenska kulturen har det funnits en relativt stor tolerans inför olika typer av beteendeförändringar i samband med alkoholintag.

I den svenska alkoholkulturen har oftast alkoholkonsumtionen varit centrerad till helgerna och det har då varit relativt accepterat att dricka sig berusad.

Alkoholen utgör en viktig del av vår kultur och fungerar som en viktig komponent i många sociala sammanhang (Duckert, 1983).

Alkoholen ger även fysiska verkningar på människan som till exempel avspänning, lust, välbefinnande och den kan även verka ångstdämpande (Leissner, 1997).

Alkoholen fyller även andra funktioner på ett exempelvis socialt plan (Duckert, 1983). Med hjälp av alkoholen får människor oftast lättare att slappna av och de sociala attributen, t.ex. prat och skratt, blir mer framträdande. Människor kan även uppleva att alkoholen blir ett sätt att bryta av vardagen på och de bekymmer som man vanligtvis har blir mindre framträdande då man dricker alkohol. Olika egenskaper såsom ökat självförtroende, ökad social kapacitet, men även våga leva ut känslor, våga stå för sin åsikt är exempel på beteenden som lättare framkommer då man dricker alkohol.

Eftersom alkoholkonsumtion är en mycket vanlig företeelse i vårt land och anses vara norm så ses de personer som inte dricker alkohol lättare som lite udda och avvikande. De som inte dricker alkohol följer inte den rådande normen och dessa personer kan därför få kommentarer för denna typ av avvikande normbeteende. Oftast blir de personer som inte dricker alkohol uppmuntrade av andra att vara med i gemenskapen och att dricka alkohol.

I vissa avseende kan man tala om att vi i vår kultur på sätt och vis är beroende av alkoholen som en slags social motor, och därmed skulle ha svårt att vara utan den i vissa sammanhang där alkoholen oftast anses höra hemma (Duckert, 1983).

Alkoholen fyller alltså en social funktion genom att vi, då vi druckit, kan tillåta oss att säga och agera på ett sätt som inte alltid är tillåtet annars (Duckert, 1983).

Enligt Löfgren och Löfgren - Nelson (1980) beskrivs rusets roll som en kulturell företeelse och bidrar till att ge individerna i den västerländska kulturen en möjlighet att frångå rådande normer. Ruset kan alltså ses som en slags motreaktion till de normer som ibland kan hindra västerländska individer från att få leva ut känslor men även från att få lov att vara rak på sak och att hävda sig själv. Med hjälp av alkoholen vågar individen mer öppet leva ut sin sexualitet men även visa mer negativa beteende exempelvis ilska. Ruset kan alltså bli ett slags andningshål där dessa beteende kan accepteras i högre grad än annars.

5 PRESENTATION AV INTERVJUMATERIAL OCH ANALYS

5.1 Kort presentation av intervjumaterialet och intervjupersonerna

Vi har i vår presentation av intervjuerna valt att inte systematiskt redogöra för varje fråga för sig, utan har istället valt ut de svar som vi upplevde var mest intressanta att diskutera och analysera. Vi har sedan kategoriserat in intervjumaterialet i fem olika teman; Dryckesmönster, Alkoholens betydelse och funktion, Upplevelsen av att inte dricka alkohol, Upplevelsen av

press och att pressa andra till att dricka alkohol samt Studentlivets inverkan på alkoholkonsumtionen.

Vi kommer även att knyta an till våra observationer i de fall då vi anser att det finns likheter med det som intervjupersonerna har sagt, men även då det framkommit något som vi upplever är relevant att belysa.

Vi kommer först att lyfta fram och presentera de svar som vi fann mest relevanta, för att sedan mer ingående analysera svaren utifrån centrala begrepp och tidigare forskning.

Här nedan följer en kort presentation av våra åtta intervjupersoners namn, ålder och vilket program eller kurs de läser:

Hanna studerar en kurs i miljö rätt och är 23 år gammal.

Denise studerar på socionomprogrammet och är 23 år gammal.

Erika studerar fristående kurser i psykologi och är 24 år gammal.

Anna studerar socialantropologi och är 23 år gammal.

Frida studerar programmet biblioteks och informationsvetenskap och är 24 år gammal.

Bianca studerar kursen idé och lärdoms historia och är 19 år gammal.

Gabriella studerar på socionomprogrammet och är 24 år gammal.

Camilla läser på socionomprogrammet och är 21 år gammal.

5.2 Dryckesmönster

5.2.1 Vilken typ av alkohol dricker de kvinnliga studenterna samt hur mycket och hur ofta?

Vi inledde med att fråga våra intervjupersoner vilken alkoholsort som de oftast drack och svaren som vi då fick var relativt varierande. Intervjupersonerna nämnde att de drack öl, vin, cider, drinkar och sprit. Några nämnde att de framförallt drack en specifik alkoholsort medan andra uppgav att de kunde dricka olika typer av alkohol.

Av våra intervjupersoner var det dock genomgående att de flesta drack vin. Vin konsumerades framförallt på förfester innan intervjupersonerna gick ut. Vidare drack intervjupersonerna även vin då de var på "vanliga" fester, utan att de sedan gick vidare ut.

Denise uppgav att anledningen till varför hon drack vin var att vin var den billigaste alkoholsorten.

Gabriella menade att det var av bekvämlighetsskäl samt av gammal vana som hon oftast köpte vin.

Anna uppgav att hon vanligtvis drack vin och att hon dessutom tyckte att vin var godare än andra alkoholsorter. Vidare menade Anna att hon drack vin eftersom hon då lättare kunde beräkna sin berusning, eftersom hon var mer van vid att dricka vin och att hon av den anledningen kände sig tryggare.

Frida var den enda av intervjupersonerna som nämnde att hon aldrig konsumerade vin utan sade att hon, vid de tillfällen som hon drack alkohol, nästan alltid drack öl och då oftast av tjeckiskt märke.

Förutom Frida nämnde även Gabriella, Hanna och Anna att de drack öl ibland, dock mer sällan än de drack vin.

Vi uppmärksammade vidare att de flesta av intervjupersonerna sällan drack cider även om Hanna, Erika och Camilla uppgav att de ibland kunde tänka sig att dricka en cider.

Gabriella, Bianca och Denise var de enda av intervjupersonerna som uppgav att de drack drinkar gjorda på sprit. Dock menade Denise att hon oftare drack drinkar då hon var i Spanien, där hon hade bott under längre perioder, eftersom spriten var billigare där. En annan anledning till att hon drack sprit var att hon lättare blev berusad då hon drack sprit, vilket hon uppgav var syftet då hon gick på fest.

Bianca var den enda av intervjupersonerna som nämnde att hon drack alkoholisk och detta med anledning av att hon tyckte att det var gott, eftersom det var sött.

Erika var den enda av intervjupersonerna som sade att hon brukade dricka snaps. Detta var enligt Erika på grund av att de hade som tradition, där hon kom ifrån, att dricka tre till fyra snapsar till maten vid mer festliga tillfällen.

Intervjupersonernas alkoholintag varierade. Fyra av intervjupersonerna uppgav att de oftast drack en flaska vin då de var på fest och för två av intervjupersonerna kunde det därutöver bli ungefär två öl om de sedan gick vidare från festen och ut.

De övriga intervjupersonerna som drack vin menade att de oftast drack ca tre glas vin, sedan blev de antingen mycket trötta, mådde illa eller kände att deras alkoholtröskel var nådd.

Frida, som nästan alltid drack öl, sade att om hon gick ut en fredagskväll för att festa så kunde hon dricka ungefär fyra starköl på en förfest, för att sedan dricka ca två starköl ute.

Denise sade att hon drack knappt en halv flaska vodka vid de tillfällen som hon festade på sprit.

De av intervjupersonerna som sade att de drack cider uppgav att de max drack två eller tre flaskor.

Dock uppgav ett par av intervjupersonerna att de vid vissa tillfällen, då de inte avsåg att festa, kunde välja att ta endast en öl eller ett glas vin.

Majoriteten av våra intervjupersoner uppgav att de drack alkohol i genomsnitt en gång i veckan. För några av våra intervjupersoner kunde det ibland bli mer än en gång i veckan och för andra var det knappt att de drack en gång i veckan. Två av våra intervjupersoner uppgav att de konsumerade alkohol mer sällan än övriga intervjupersoner. Den ena uppgav att hon endast drack alkohol ett par gånger per år medan den andre intervjupersonen sa att hon konsumerade alkohol ca. två gånger i månaden.

5.2.2 Vilka veckodagar brukar de kvinnliga studenterna dricka alkohol och på vilket eller vilka ställen?

Genomgående i våra intervjupersoners svar var att de framförallt festade och drack alkohol på helgerna.

Anna och Bianca uppgav dock att de ibland gick ut och drack alkohol mitt i veckan och att de då oftast gick ut på en studentnation.

Hanna och Denise sa att de nuförtiden oftast inte gick ut mitt i veckan, men uppgav att det hade förekommit tidigare, då de hade varit mer delaktiga i studentlivet och då gick ut på nationer. Hanna hade tidigare studerat på en mindre ort och uppgav att studentaktiviteterna där var på ett mer lättillgängligt avstånd, vilket bidrog till att hon då oftare besökte kårens studentnation. Idag, då hon bor på annan ort, menade hon att det längre avståndet till studentaktiviteterna gjorde att hon, av bekvämlighetsskäl, hellre avstod från att gå på nation. Anna, Bianca och Gabriella gick relativt ofta ut på nation i Lund då de gick ut för att dricka alkohol och festa. Frida hade tidigare varit en mycket flitig nationsbesökare men uppgav att detta hade avtagit på senare tid och att hon numera endast gick ut på nation ungefär en gång var tredje månad. Hon väljer idag hellre att gå ut i Malmö eftersom hon bor där. Då hon går ut i Malmö brukar hon exempelvis gå till Kulturbolaget, vilket både är en nattklubb och konsertlokal, men även till ett annat kombinerat bar och dansställe, vid namn Retro. Frida menade vidare att hon växt ifrån nationslivet i Lund.

Även Denise sade sig ha tröttnat på att gå ut på nationer i Lund och att hon numera hellre åker in till Malmö och för att istället gå på discon där.

De övriga intervjupersonerna, vilka sällan besökte nationer, föredrog istället att ibland gå ut på pubar för att dricka alkohol men även att gå på privata fester eller middagar hemma hos vänner och bekanta.

5.2.3 Dricker de kvinnliga studenterna alkohol själva eller tillsammans med andra?

Svaren hos våra intervjupersoner huruvida de drack alkohol själva eller tillsammans med andra var, i alla intervjuer utom en, av liknande karaktär.

Majoriteten av intervjupersonerna menade att de nästan aldrig drack ensamma, och skulle det ha förekommit så var det i ytterst sällsynta fall och då oftast i samband med att de åt middag. Denise menade att det inte fyllde någon funktion att dricka själv utan påpekade att det var en ”grej” som man gjorde tillsammans med andra för att ha kul tillsammans.

Anna sade att:

” Ja, det hade känts väldigt fel. Alltså jag tycker att det känns onödigt att dricka själv. Alltså jag dricker för att man ska kunna gå ut och slappna av mer, så att sitta själv ger mig liksom ingenting.”

Vidare menade Camilla att hon aldrig drack alkohol själv:

”[...] jag är inte så förtjust i att dricka så att jag ser inget nöje i att sitta och dricka själv, utan jag ser drickan som en social grej. Inget: ohh.. jag måste ta ett glas vin för att må bra eller att det hade varit gott, utan det är när man är borta på middagar eller ska ut och festa.”

Erika, som inte drack alkohol så ofta, avvek dock från de övriga intervjupersonerna då hon menade att hon mycket väl kunde tänka sig att dricka en cider själv ibland. Hon menade att hon kunde tänka sig att göra detta om hon satt hemma ensam en lördag kväll och hade lite tråkigt. Hon menade dock vidare att det inte hände särskilt ofta och att hon vanligtvis drack i sällskap med andra.

5.2.4 Observation gällande dryckesmönster på studentnation

Då vi besökte Lunds nation för att studera de unga kvinnliga studenternas dryckesmönster uppmärksammade vi att de framförallt beställde drinkar eller rött eller vitt vin.

Vi såg unga kvinnliga studenter som beställde hela vinflaskor för att sedan dela dem med sina tjejkompisar. Vi noterade även kvinnliga studenter som drack öl, men det var inte lika vanligt förekommande som att de drack vin och drinkar. Det var alltså oftast enstaka kvinnliga studenter som beställde öl.

Vid våra observationstillfällen såg vi även några tjejer som beställde spritshots.

Vidare lade vi märke till vid våra observationstillfällen att de kvinnliga studenterna framförallt anlände till nationen i följe med ett par andra kvinnliga vänner eller gick dit i par med endast en kvinnlig vän. Det förekom dock även blandade gäng med både killar och tjejer. Vi lade inte märke till någon tjej som var på nationen ensam.

Vi uppmärksammade dock att majoriteten av de kvinnliga studenterna hade druckit alkohol antingen innan de kom till nationen eller på nationen. Detta antagande baserade vi på att vi upplevde att kvinnorna både pratade och skrattade högt och livligt samt verkade alltmer

frigjorda efter hand som kvällen fortlöpte. Detta kunde vi även konstatera då vi med egna ögon sett hur flertalet av de kvinnliga studenterna beställt alkohol i baren både en och flera gånger under kvällens lopp.

Vi lade dock märke till att ett fåtal kvinnliga studenter valde att inte dricka alkohol under kvällen, utan istället drack läsk eller något annat alkoholfritt.

Vi upplevde vidare att de kvinnliga studenterna på nationen drack under samma förutsättningar som de manliga. Detta lade vi bland annat märke till då kvinnorna i de flesta fall betalade sin egen alkohol. De kvinnliga studenterna beställde även alkohol i lika hög grad som de manliga och verkade inte hämmade av att gå till baren och köpa sin egen alkohol. Vi uppfattade inte att någon kvinnlig student var påtagligt berusad under någon av de två kvällar som vi besökte nationen.

5.2.5 Analys av dryckesmönster

Av våra intervjupersoners svar framkom det, i överensstämmelse med vad som framkom i undersökningen *Alkohol, narkotika och studentliv* (2005) att den vanligaste alkoholsorten var vin. Några av våra intervjupersoner uppgav även att de drack öl ibland, men även drinkar gjorda på sprit. En del av våra intervjupersoner sade att de ibland drack alkoholäsk eller snaps. Ytterligare några av våra intervjupersoner kunde tänka sig att dels kombinera olika alkoholsorter vid ett och samma tillfälle exempelvis vin och öl, eller vin och drinkar men även att dricka olika alkoholsorter vid skilda tillfällen. Enligt rapporten *Drogutvecklingen i Sverige 2004* (CAN) är valet av alkoholsort mer varierande bland de yngre kvinnorna medan kvinnorna i de äldre ålderskategorierna föredrar vin. Detta är även något som till viss del stämmer överens med våra intervjupersoners utsagor då de också kombinerar olika typer av alkoholsorter.

Hur mycket och hur ofta våra intervjupersoner konsumerade alkohol varierade relativt mycket intervjupersonerna sinsemellan. Då intervjupersonerna var på fest konsumerade ungefär hälften av dem en flaska vin, eller mer. En av våra intervjupersoner valde även att blanda sina egna drinkar på sprit och hon uppgav då att hon drack ca en halv liter sprit under en kväll. En annan av våra intervjupersoner som endast drack öl då hon festade, konsumerade ca sex starköl på en kväll. Övriga intervjupersoner uppgav att de antingen drack ca tre glas vin eller ca tre flaskor cider vid de tillfällen då de festade. Majoriteten av intervjupersonerna konsumerade alkohol i genomsnitt en gång i veckan. För en del av intervjupersonerna kunde det dock bli oftare än en gång i veckan medan för andra var den veckovisa konsumtionen inte

alltid lika frekvent. Vidare uppgav en av våra intervjupersoner att hon endast drack alkohol två gånger i månaden och en annan att hon endast drack ett fåtal gånger per år.

Enligt *Socialstyrelsen* (2005) var det ca 20 % av de yngre kvinnorna som berusade sig två till tre gånger i månaden.

Enligt rapporten "*Alkohol narkotika och studentliv*" (2005) var det ca en tredjedel av de kvinnliga studenterna som uppgavs riskkonsumera alkohol. Detta överensstämmer med ungefär hälften av våra intervjupersoner, som berusar sig då de konsumerar alkohol, enligt definitionen av berusning. De av våra intervjupersoner som uppgav att de enligt definitionen berusningskonsumerade, uppgav även att de konsumerade alkohol en gång i veckan eller mer. Detta skulle innebära att en del av våra intervjupersoner kan vara riskkonsumenter av alkohol. Det framkommer dock inte av våra intervjupersoners svar om de berusade sig varje gång de konsumerade alkohol, vilket gör det svårt för oss att avgöra om de befinner sig inom ramen för riskkonsumtion.

Då vi frågade på vilka veckodagar som våra intervjupersoner framförallt drack alkohol samt på vilket eller vilka ställen framkom det att tre av våra intervjupersoner bland annat gick ut på nation då de drack alkohol. Dessa intervjupersoner kunde även besöka en studentnation en vardagskväll.

I undersökningen "*Studenterna och alkoholen*" (Sundbom, 1992) framkommer det att det är framförallt de yngre studenterna som föredrar att dricka i nationsmiljö och att de besöker nationer ca 2-3 gånger i veckan.

De av våra intervjupersoner som hade varit studenter under en längre tid uppgav att de nu hade tröttnat något på att gå ut på nation och att de idag föredrog att besöka andra uteställen.

I huvudsak drack våra intervjupersoner alkohol på helgerna. Detta är även något som Helmersson Bergmark berör i rapporten "*Svenskarna och alkoholen*" (2001, a). Hon skriver att helgkonsumtion av alkohol framförallt är vanligast i åldersgruppen kvinnor mellan 18-29 år, vilket är just den åldersgrupp som våra intervjupersoner befinner sig i.

Något som var genomgående i våra intervjupersoners svar var att de mycket sällan eller aldrig drack alkohol ensamma. De som uppgav att de aldrig drack ensamma menade att det kändes onödigt, eftersom de ansåg att dricka alkohol var något som man gjorde i en social gemenskap samt att man ville dela rusupplevelsen med andra.

I likhet med detta framkom det, i rapporten "*Studenterna och alkoholen*" (Sundbom, 1992), att studenterna framförallt konsumerar alkohol tillsammans med andra.

Då vi ställde frågan om intervjupersonerna vanligtvis drack alkohol själva eller tillsammans med andra fick vi, av några av intervjupersonerna, relativt starka reaktioner. De uppgav det som närmast otänkbart att dricka alkohol själv och de tog starkt avstånd ifrån att dricka alkohol ensamma. Vi resonerar om detta kanske kan ha att göra med att det i vår dryckeskultur inte anses som accepterat att dricka själv, då alkoholen framförallt hör hemma i mer sociala sammanhang tillsammans med andra individer (Duckert, 1983). Härmed kan vi möjligtvis förklara varför våra intervjupersoner ansåg det som lite konstigt då vi frågade om de konsumerade alkohol då de var ensamma.

5.3 Alkoholens funktion och betydelse

Då vi frågade våra intervjupersoner vilken den främsta anledningen var till att de drack alkohol fick vi något varierande svar. Det som dock tydligast framkom i svaren var framförallt att hämningar släpper då man dricker alkohol samt att man vågar göra saker som man inte alltid vågar göra då man är nykter. Ytterligare en anledning som nämndes var att eftersom alla andra dricker blir man själv också påverkad till att dricka alkohol.

En del av intervjupersonerna uppgav även att man lättare kommer i feststämning då man dricker alkohol.

Frida menade att det ibland kunde hjälpa att dricka lite för att komma igång då man exempelvis hade planerat att gå ut för att dansa. Hon menade vidare att man lättare blev trött de gånger som man inte hade druckit alkohol och att man därför gick hem tidigare. Vid de tillfällen då Frida drack alkohol upplevde hon att hon blev mer glad, peppad och pigg.

Även Hanna nämnde några olika anledningar till varför just hon drack alkohol:

"[...] för att man själv ska mjukas upp lite, man ska komma igång, bli lite roligare, bli lite socialare."

Hanna uppgav vidare att:

"Folk släpper lite sina gränser och släpper loss."

Hanna sade även att alkoholen gjorde att man blev vågligare och att man "stimmade" på ett annat sätt än vad man annars gör.

Också Anna ansåg att:

"[...] man gör mer galna grejor när man druckit... alla behöver ju inte vara jättefulla men..."

Denise påpekade att hämningar släpper då man druckit alkohol men även att man upplever saker och ting som mer bekymmersfritt. Vidare menade Denise att hon blir fnittrig av alkohol och påpekade att man har roligare med alkohol i kroppen.

Vidare talade Bianca om vilken funktion alkoholen fyller för henne och hur hon vågar leva ut saker som hon inte skulle våga om hon varit nykter, trots att hon egentligen hade velat :

"[...] nu har man en legitim anledning att göra sådant som man kanske inte skulle våga göra annars. Dansa gör jag gärna nykter men med risk för att man ska vara pinsam då så kanske man använder alkohol som ett skäl."

Gabriella talade, i likhet med Bianca, också om hur alkoholen bidrar till att göra vissa ageranden mindre pinsamma då man har druckit alkohol, till skillnad från vid de tillfällen då man inte har druckit alkohol:

"[...] jag och några kompisar gick ut och skulle dansa och då hade vi inte druckit någonting innan och då kände vi oss jättefåniga när vi skulle ställa oss på dansgolvet."

Gabriella menade även att alkoholen fyller den funktionen att man lättare slappnar av och att alkoholen bidrar till att göra festen roligare. Gabriella vet dock inte riktigt själv av vilken anledning det blir roligare, utan det bara är så.

Anna beskrev på ett liknande sätt hur alkoholen kunde göra henne mer avslappnad. Vidare talade både Anna och Camilla om hur alkoholen bidrar till att höja stämningen och hur alkoholen gör festandet roligare.

En annan anledning till att dricka alkohol, enligt våra intervjupersoner, är att alla andra dricker och att alkoholen är ett mycket vanligt inslag i den sociala gemenskapen och vid festliga sammanhang.

Anna menade, vid de tillfällen hon går ut, att hon får mer ut av kvällen då hon dricker alkohol.

" [...] och sen när man går ut så är det kanske en procent som är nyktra och dom andra är fulla".

Anna sade vidare:

"Ok alltså, jag kan vara nykter om jag inte har råd att gå ut men när man ser alla andra så tänker man: gud vad jobbiga dom är! Så det är roligast om man själv är lite berusad i alla fall."

Även Hanna uppgav att en av anledningarna till att hon drack alkohol var på grund av att alla andra gjorde det. Hanna talade även om att hon inte alltid reflekterar över varför hon egentligen dricker alkohol:

"[...] man kan inte alltid förklara allting, man bara gör det...människan är dum egentligen. Man tänker inte på vad man gör, man bara gör det."

Vidare menade Camilla att hon framförallt dricker alkohol vid de tillfällen då hon är bortbjuden och för att hon då känner att hon inte kan tacka nej.

"[...] det är då man är bortbjuden på middag, så är det av ren artighet, så bjuder de och så dricker man om man inte ska köra . Annars har jag inte så stort behov"

Även Bianca menade att det kan uppfattas som oartigt om man inte dricker alkohol då man blir bjuden även vid de tillfällen som hon själv anser att hon har druckit tillräckligt.

Majoriteten av intervjupersonerna menade att alkoholen tillhörde en social kontext.

Anledningen till att man drack alkohol var främst på grund av den sociala gemenskapen som vid, framförallt festligare tillfällen, är tätt sammankopplad med alkoholkonsumtion.

Denise menade vidare att man drack alkohol vid festliga tillfällen, eftersom det var det som man förväntades göra då man var på fest och menade liksom Gabriella att "det bara var så".

Hon talade även positivt om den gemenskap och det sociala möte vänner emellan som ofta finns på fester. Hon tillade dock att en stor anledning till varför hon drack alkohol, då hon var på fest, var just i syfte att berusa sig. Hon menade att alkoholen inte fyllde någon annan funktion för henne, då hon exempelvis inte uppskattade alkoholens smak. Även Bianca understryker den sociala betydelsen:

"Alltså, mitt argument att dricka är ju att man får den sociala biten på köpet".

Bianca talade vidare om en slags "social nödvändighet" att dricka alkohol då man t.ex. ska lära känna nya kursare och för att känna gemenskap med dem. Hon menade att den vanligaste umgängesformen bland studenter är att gå ut för att dricka alkohol, vilket hon inte tror förekommer i samma utsträckning senare i livet, då man har jobb.

Bianca talade även om alkoholens betydelse i termer av att den bidrog till att bryta av vardagen. Kombinationen fest och alkohol, menade Bianca, kunde bidra till att det hände saker som kanske inte alltid händer en vanlig veckodag. Alkoholen bidrar till att det finns utrymme för att agera annorlunda än i vanliga fall, exempelvis dansa och ha roligt, eller som Bianca själv uttryckte det "göra något som man inte hade gjort en torsdagseftermiddag eller så".

En av intervjupersonerna angav en något annan anledning till att dricka alkohol än de övriga intervjupersonerna.

Erika menade att hon endast drack för att hon tyckte att det var gott och inte för att bli berusad, eftersom hon då blev trött. Detta i motsats till de flesta av våra andra intervjupersoner som uppgav att de drack för att bli pigga, släppa sina hämningar och för den sociala gemenskapens skull. Erika sade:

”[...] jag tycker det är gott... jag vill inte känna mig påverkad utan som vissa känner att de har mycket roligare när de är påverkade men det känner inte jag...jag blir ju som sagt trött”.

5.3.1 Observation av alkoholens funktion och betydelse på studentnation

Utifrån våra observationer har vi uppmärksammat likheter med vad våra intervjupersoner har berättat för oss i intervjuerna om alkoholens funktion och betydelse. En del av våra intervjupersoner nämnde att alkoholen bidrar till att man lättare kan släppa loss och lätta på sina hämningar, men även att man blir glad och pigg av alkohol.

I likhet med våra intervjupersoners svar, har vi i våra observationer uppmärksammat att, kvinnorna på den studentnation som vi besökte, hade en stark tendens att släppa loss något mer under den senare delen av kvällen, då framförallt på dansgolvet.

Vi observerade även att kvinnorna på nationen verkade släppa mer på sina hämningar i slutet av kvällen, då de skrattade, pratade mer högljutt och agerade och gestikulerade mer med kroppen, än tidigare under kvällen.

Vi uppmärksammade vidare att baren var mest central i början av kvällen och att många kvinnliga studenter beställde alkohol för att sedan stå i baren och prata. Även då de kvinnliga studenterna ägnade sig åt andra aktiviteter, som t.ex. att dansa eller socialisera, hade de oftast ett glas eller en flaska alkohol med sig i handen eller på ett bord vid sidan om dem. De befann sig dock inte på dansgolvet i samma utsträckning, under den tidigare delen av kvällen, som under den senare.

5.3.2 Analys av alkoholens funktion och betydelse

Majoriteten av intervjupersonerna beskrev ruset som något som bland annat gjorde dem mindre hämmade samt bidrog till att de vågade släppa mer på sina gränser och göra saker som annars kan uppfattas som opassande.

Detta kan förklaras utifrån Macandrews och Edgertons begrepp ”time out”, vilket innebär att de normer som finns i vardagliga sammanhang kan sättas åt sidan vid de tillfällen då en individ dricker alkohol (Löfgren och Nelson-Löfgren, 1992, i Johansson & Wirbing, 1999).

En individ behöver vid de tillfällen som han eller hon dricker alkohol inte ta samma hänsyn till de sociala regler som vanligtvis är rådande, utan kan agera mer frigjort och hämningslöst. Med alkoholens hjälp kan det ansvar som en individ vanligtvis har, i form av socialt accepterade handlingar, sättas åt sidan. På ett liknande sätt upplever intervjupersonerna att de kan leva ut sidor hos sig själva då de har druckit alkohol vilka annars inte skulle varit accepterade enligt de rådande normer i samhället. De angav exempelvis att de lättare vågar ta sociala kontakter då de har druckit alkohol. En intervjuperson menade exempelvis att det var enklare att lära känna nya kurskamrater under alkoholens inverkan. Intervjupersonerna talade också om att de vågar överskrida gränser och att agera mer ”galet” då de druckit alkohol. En del av våra intervjupersoner uppger att de upplever alkoholberusningen som en slags legitim anledning till att agera på ett sätt som annars kan uppfattas som pinsamt och det blir då även, under ruset, möjligt att göra saker som man inte gör annars. Detta beskrivs av Leissner (1997) som ett ”parentesbeteende”. Leissner menar att vi med hjälp av alkohol kan ursäkta vårt beteende och tillåta oss att till en viss grad agera mer frigjort. Intervjupersonerna anser att de exempelvis lättare vågar dansa och beskriver det som mindre obekvämt då de har druckit alkohol.

Leissner (1997) menar även att alkoholen kan bidra till bland annat avspänning och känslor av välbehag.

Detta exemplifierade även en del av våra intervjupersoner, då de uppgav att de blir ”fnittrigare” och roligare då de dricker alkohol.

Vidare nämnde några intervjupersoner att alkoholen gjorde dem mer avslappnade samt att de ”mjukades upp” lite.

Då vi berörde vilken funktion alkoholen fyller för våra intervjupersoner uppmärksammade vi bland annat att alkoholen har en viktig social funktion.

I likhet med detta beskriver Duckert (1983) att alkoholen medverkar till att framhäva sociala förmågor hos en individ. Detta är även något som våra intervjupersoner nämner, då de uppger att alkoholen bidrar till att höja stämningen samt att de pratar i större uträckning med andra personer på fester och då de går ut.

Duckert menar vidare att alkohol bidrar till att människor lättare slappnar av samt att alkoholkonsumtion blir ett sätt att bryta av vardagen på.

I likhet med Duckert uppgav en av våra intervjupersoner att då man dricker alkohol finns det utrymme att agera på ett sätt som man inte vanligtvis gör t.ex. en vanlig torsdagseftermiddag. Detta kan även kopplas till våra observationer där vi uppmärksammade att de kvinnliga studenterna på nationen, under den senare delen av kvällen, vågade släppa mer på sina

hämningar och leva ut i en större utsträckning. Vi noterade nämligen att kvinnorna hade druckit alkohol och att de, i likhet med våra intervjupersoner, möjligen drack alkohol för att våga agera mer hämningslöst än i vanliga fall.

En av våra intervjupersoners svar talade dock emot faktumet att man släpper loss och blir mer pigg då man har druckit alkohol. Hon uppger istället att hon snarare blir trött då hon dricker alkohol och därmed fyller alkoholen, enligt henne, ingen funktion mer än att hon ibland kan tycka att det är gott.

På ett mer övergripande, kulturellt plan talar Löfgren – Nelson (1980) om att ruset ger individerna, i den västerländska alkoholkulturen, en möjlighet att få uttrycka känslor och beteenden som annars anses oaccepterade av samhället. På ett liknande sätt är även våra intervjupersoner en del av denna kultur och försöker möjligen, med hjälp av alkohol, att leva ut de beteenden som de annars menar är ”pinsamma” eller oacceptabla.

Alkoholen blir enligt Löfgren – Nelson ett sätt att frångå rådande normer, vilka kan se olika ut i olika kulturer, och därmed skapa ett tillfälligt andningshål i vardagen.

En annan viktig faktor som våra intervjupersoner talade om då det gällde anledningen till att de drack alkohol, var den sociala kontextens betydelse samt att alla andra drack alkohol. En av våra intervjupersoner uppgav att hon inte visste varför hon drack alkohol utan att hon bara gjorde som alla andra. Detta kan förklaras med att normer i en grupp snabbt kan bli så självklara att gruppmedlemmarna knappt reflekterar över dem (Nilsson, 2005).

En annan menade att hon framförallt drack då hon blev bjuden på alkohol och menade vidare att hon annars inte hade så stort behov av att dricka alkohol. En annan intervjuperson uppgav det positiva i det sociala mötet med vännerna som en anledning till varför hon drack alkohol. I våra intervjupersoners utsagor framkommer det med andra ord tydligt att alkohol framförallt hör hemma i ett socialt sammanhang. I likhet med detta menar även Duckert (1983) att alkoholen utgör en viktig komponent vid t ex. högtider och festligare sammanhang.

Alkoholen är en viktig faktor i vår kultur och ses näst intill som en självklarhet i ovan nämnda sammanhang.

5.4 Upplevelsen av att inte dricka alkohol

Vi frågade vidare våra intervjupersoner om de någon gång hade varit på fest eller om de hade gått ut utan att dricka alkohol och hur de i så fall upplevde detta.

Samtliga intervjupersoner hade någon form av erfarenhet av att vara på fest eller att gå ut utan att dricka alkohol. Dock skilde sig upplevelserna hos de olika intervjupersonerna något åt, vid de tillfällen då de valde att inte dricka alkohol. Generellt sätt upplevde intervjupersonerna att det inte var något större problem att vara nykter på en fest med personer vilka man kände. Dock upplevde några att det kunde kännas mer obekvämt att vara nykter på en fest där man inte kände någon alls. Vidare kunde en del uppleva att de inte fick riktigt lika mycket utbyte av sin omgivning, då de själva var nyktra, medan de andra i sällskapet hade druckit alkohol. Detta för att de som hade druckit ofta konverserade på ett något annorlunda sätt. Vidare hade intervjupersonerna även upplevelser av att man blev annorlunda bemött då man valde att inte dricka alkohol.

Anna sade att hon och hennes vänner var ett mycket sammansvetsat gäng, eftersom de hade gått i grundskolan tillsammans, och hon upplevde aldrig att hennes vänner agerade annorlunda gentemot henne då hon valde att inte dricka en kväll. Hon uppgav vidare att de inom kamratgruppen hade respekt för varandras beslut. Hon tyckte även att det kunde vara kul vid de tillfällen då det endast var hennes vänner som drack alkohol eftersom hon dagen efter kunde avslöja alla roliga saker som de hade sagt och gjort kvällen innan. På liknande sätt uppgav Denise att hon uppskattade att vara nykter ibland eftersom hon då bland annat kunde se hur lustigt andra personer betedde sig då de var berusade.

Anna menade dock att vännerna ibland ändå kunde bli lite påfrestande:

"[...] dom blir himla jobbiga, och så ska dom snacka bla, bla, bla."

Men hon påpekade också att situationen blev jobbigare vid de tillfällen som hon var nykter och inte var tillsammans med sina vänner.

"[...] hade jag varit på ett uteställe där jag inte kände så många hade det varit mycket jobbigare. Då hade jag nog gått hem så mycket tidigare, då hade det inte varit lika kul att gå ut. Att prata med någon som är full och som jag inte ens känner, det känns: nej, nej!"

Här överensstämmer även Denise berättelse med Annas, då hon upplever att hon lättare blir trött vid de tillfällen som hon är ute och är nykter. Vidare upplevde hon också att hon oftare lägger märke till hur jobbiga andra kan bli då de har druckit alkohol och att de exempelvis knuffas i kön till uteställen och betar sig illa.

På ett liknande sätt beskrev Hanna att om hon umgås med personer som hon känner väl så är det oftast inga problem att inte dricka alkohol. Men vid de tillfällen då hon befinner sig på en fest där hon inte känner personerna lika väl så menar hon att hon inte är lika framåt och social

som vid de tillfällen då hon dricker alkohol. Hanna säger vidare att hon kan ha lika roligt om hon inte dricker men att hon då oftast är lite lugnare.

Camilla uppgav att hon och hennes vänner inte alltid känner ett behov av att dricka alkohol för att ha roligt på fester och att alkoholen inte alltid är ett naturligt inslag på deras fester. Hon menade vidare att hon mycket väl kunde släppa loss och har roligt fast hon inte drack alkohol.

Denise upplevde att hon, vid de tillfällen som hon inte dricker alkohol, kan gå miste om en del saker som de personer som är onyktra talar om:

” Man kanske missar lite fyllesnack och sånt, alltså folk vet om att man inte druckit. Jag tror att det påverkar lite. Att den här människan har lite mer koll. Att den här personen som pratar med mig vill inte själv verka för berusad.”

Vid de tillfällen som Denise inte drack alkohol kunde hon uppleva en form av utanförskap samt att de personer som hade druckit alkohol drog sig lite för att konversera med henne. Denise uppgav att en anledning till detta kunde vara att folk var rädda för att göra bort sig.

Frida hade inga problem med att avstå från alkohol på en fest, vilket hon menade hade blivit mer vanligt på senare tid. Hon tyckte snarare att det ibland kunde vara kul att umgås med personer som var fulla trots att hon själv var nykter. Dock menade hon att hon ändå upplevde en skillnad i att hon själv och de andra som drack alkohol inte riktigt var på samma våglängd då det gällde konversationerna. Frida menade vidare att de andra, då de var berusade, kunde skratta åt saker som i hennes ögon var lite banala och som hon kanske inte ansåg var lika roliga som de som hade druckit alkohol tyckte. Frida uppgav även att hennes vänner ibland hade tjatat på henne de gånger då hon hade avstått från att dricka och menat att *”en öl kan du väl ta!”* Detta förekom dock inte så ofta längre då hennes vänner hade funnit sig i att hon inte dricker lika ofta och hade därmed slutat att tjata i samma utsträckning, trots att det ändå hände ibland, sade Frida.

Gabriellas menade att personerna i hennes umgängeskrets inte skulle reagera nämnvärt om hon avstod från att dricka alkohol vid enstaka tillfällen, men att hon däremot skulle bli bemött annorlunda om hon uppgav att hon helt hade slutat att dricka alkohol.

5.4.1 Konsekvenser av att inte dricka alkohol

Genomgående för våra intervjupersoner är att de nämnde att man sticker ut då man inte dricker alkohol, men även att man kan bli ifrågasatt. En del av intervjupersonerna upplevde

även att de behövde ange en ”giltig” anledning vid de tillfällen då de, av olika skäl, valde att inte dricka alkohol.

Erika var en av våra intervjupersoner som själv valde att inte dricka särskilt ofta och detta var också något som personer i hennes umgängeskrets kunde kommentera och anse som lite udda. *”[...] ibland så kan de tycka att jag är tråkig eller kanske konstig...det vet jag inte...om de tycker att jag är konstig, alltså det är annorlunda att inte dricka.. de kanske tycker att det är lite konstigt och de säger det till mig ibland också.”*

Också Anna var av uppfattningen att man ansågs som annorlunda och stack ut då man inte drack alkohol:

”[...] just den här killen, en kompis till mig hade suttit och pratat med honom, och dagen efter hade hon sagt till mig att: ja, det är ju han som är nykterist. Jag bara: vaaaa! Så det sticker liksom ut, det gör det. ”

Dock menade Anna att man inte såg på dem som inte drack på något särskilt sätt mer än att de var just de personerna som inte drack.

Gabriella var den av intervjupersonerna som även upplevde att hon antagligen skulle bli bemött annorlunda vid de tillfällen då hon valde att inte dricka alkohol och att det av hennes omgivning skulle anses som utmärkande:

” Det är ju väldigt annorlunda, men då är man ju inställd på att jag ska inte dricka ikväll. Det är på något sätt att alla andra också vet att hon ska inte dricka ikväll, så det är ju något speciellt...det är ju inte bara så att man antingen dricker eller inte utan att någon märker det. Det är ju väldigt uppenbart att den personen ska inte dricka.”

Även andra intervjupersoner uppgav att de på ett eller annat sätt hade blivit ifrågasatta då de inte hade druckit alkohol på en fest.

Erika menade att hon hade fått kommentarer av sina vänner de gånger då hon valt att inte dricka alkohol:

”[...] alltså de frågar: varför dricker du inte och varför måste du köra alltid?”

Erika menade vidare att även hennes föräldrar ibland kunde ifrågasätta henne varför hon skulle köra bil de gånger då hon skulle iväg på en fest. Erika sade att det uppfattas som annorlunda i hennes umgängeskretsar att inte dricka alkohol om man har en möjlighet till det.

Vidare menade en del av intervjupersonerna att man, som vi tidigare nämnt, behövde ha en ”giltig” anledning då man inte drack alkohol vid ett festtillfälle.

Hanna uppgav att personerna som var med vid festtillfället kunde reagera relativt starkt om man sade att man inte skulle dricka alkohol:

"[...] jaha : varför dricker inte du ikväll och vad är det nu? Alltså då måste det vara en anledning, det kan inte bara vara helt naturligt: nä, nä men hon vill inte dricka ikväll."

Även Ida och Camilla hade upplevt att man måste ange en orsak till varför man väljer att inte dricka en viss kväll.

Enligt Ida och Camilla och kunde man, vid de tillfällen som man inte hade en giltig anledning till att inte dricka alkohol, istället konstruera en giltig anledning. Detta för att det inte ansågs som självklart, att man någon gång inte ville dricka, utan att ha en anledning till det. Camilla exemplifierade vidare med att hon ibland kunde se till att hon tog bilen, för att på så vis, få en godtagbar anledning till att inte dricka alkohol, vid de tillfällen då t.ex. hon kände sig lite trött.

Även Denise menade att vid de tillfällen då hon hade avstått från att dricka alkohol på exempelvis en fest, var vid de tillfällen som hon hade ätit antibiotika eller kört bil, vilket hon menar är exempel på giltiga anledningar.

5.4.2 Observation av upplevelsen att inte dricka alkohol på studentnation

Då vi var ute och genomförde våra observationer på studentnation, upplevde vi vid det ena observationstillfället att vi vid två tillfällen under kvällen blev ifrågasatta och kommenterade av andra nationsgäster varför vi inte drack alkohol. Vid detta observationstillfälle drack en av oss öl medan den andre drack en läsk. Vid båda tillfällen kommenterade dock ändå nationsgästerna varför vi inte drack alkohol, men även varför vi inte drack mer alkohol under kvällen.

Den öl som en av oss faktiskt konsumerade ansågs alltså inte vara tillräckligt med alkohol enligt nationsgästerna, och de undrade vidare varför vi inte drack mer alkohol och "festade" loss lite mer.

5.4.3 Analys av upplevelsen av att inte dricka alkohol och konsekvenserna av att inte dricka alkohol

Samtliga av våra intervjupersoner hade upplevelser av att inte dricka alkohol på en fest eller vid tillfällen som de hade gått ut. Upplevelserna kunde dock se något olika intervjupersonerna sinsemellan.

Några upplevde att det kändes bra att vara nykter så länge de var bland sina vänner och ansåg i dessa fall att de ändå fick ut någonting av kvällen. Dock förändrades detta om de var bland

människor som de inte kände och som var berusade, vilket de påpekade kunde vara både påfrestande och jobbigt.

I en del fall kunde våra intervjupersoner även vid de tillfällena som de var med sina vänner uppleva det som något obekvämt att vara nyktra då vännerna var berusade. Detta eftersom de upplevde att de inte fick något direkt utbyte av konversationerna om vännerna var onyktra. Intervjupersonerna kunde även uppleva sig exkluderade från gemenskapen vid de tillfällena då vännerna hade druckit alkohol. Detta för att vännerna ibland undvek att prata med dem av rädsla för att göra bort sig inför den nyktra kamraten. En annan faktor som bidrog till att de som hade druckit alkohol undvek konversation med någon som var nykter, var för att en nykter person lättare skulle kunna komma ihåg vad de onyktra personerna sagt eller gjort under kvällen.

En av intervjupersonerna menade att hon inte skulle bli bemött annorlunda om hon endast avstod från att dricka ibland, men att det dock skulle vara annorlunda om hon för alltid hade slutat att dricka alkohol.

Känslan av att vara lite annorlunda då man inte dricker alkohol, samt att de andra gruppmedlemmarna ser det som lite avvikande, framkom även mycket tydligt i intervjupersonernas svar.

Genomgående nämnde våra intervjupersoner att de ansåg att man stack ut på ett eller annat sätt då man inte drack alkohol men även att man vid dessa tillfällen kunde bli ifrågasatt. Vidare uppgav intervjupersonerna även att man behövde ha en giltig förklaring till varför man ibland inte drack alkohol.

En av intervjupersonerna, som uppgav att man stack ut då man inte drack, sade dock vid ett senare tillfälle i intervjun att hon inte ser på dem som inte dricker på ett särskilt sätt, mer än att de just är de personer som inte dricker. Detta menar vi uttrycker en viss motsägelsefullhet då intervjupersonen ändå uppger att man sticker ut då man inte dricker alkohol. Vi resonerar kring att detta kan härledas till att man inte riktigt vill erkänna, inför sig själv och andra, att man ändå ser på dem som inte dricker på ett visst sätt.

Förklaringen till varför det kan upplevas som lite annorlunda samt att man sticker ut då man väljer att inte dricka alkohol, kan härledas till de normer och regler som finns för gruppens medlemmar, och som existerar inom den specifika gruppen (Nilsson, 2005). Detta innebär

alltså att det, för en del av intervjupersonerna, kan finnas krav på att dricka alkohol i särskilda sammanhang, då främst vid festliga tillfällen.

Normerna för alkoholkonsumtion kan dock se olika ut i olika grupper, vilket även framkommit hos våra intervjupersoner (ibid.). Vi kan vidare exemplifiera detta med att en av intervjupersonerna uppgav att man inte alltid behövde dricka alkohol i hennes kamratgrupp vid festliga tillfällen. Istället valde flera av medlemmarna i hennes kamratgrupp att avstå från alkohol ibland vilket påverkade just den gruppens förväntningar på huruvida medlemmarna borde dricka alkohol då de festade. I intervjupersonens kamratgrupp var det alltså fler än just vår intervjuperson som valde att avstå från alkohol vilket gjorde det mer accepterat för samtliga medlemmar att avstå.

Detta i motsats till hur normerna kunde se ut i andra intervjupersoners kamratgrupper där man, mer eller mindre, uppmanades till att konsumera alkohol vid varje festtillfälle.

Vidare har varje individ en uppsättning förväntningar på hur de ska bete sig då de innehar en viss roll, vilket i sin tur påverkar och styr individens beteende (Repstad, 1998).

De normer och förväntningar, som förekommit under en längre tid inom en grupp, blir till slut något självklart för gruppen, och om normerna skulle brytas t.ex. då någon som alltid dricker alkohol helt plötsligt skulle avstå, skapas otrygghet i gruppen.

För en del av intervjupersonerna innebär detta att det finns specifika roller och normer i just deras kamratgrupp som säger hur man bör dricka alkohol då man t.ex. befinner sig i ett festligt sammanhang. Vid de tillfällen då individerna inte följer de av gruppen, uppsatta normerna kan individen utsättas för sanktioner av gruppen (ibid.).

Dessa sanktioner blev tydliga för våra intervjupersoner då dessa bland annat utsattes för kommentarer av sin omgivning. Kommentarer kunde bland annat bestå av att intervjupersonerna blev kallade konstiga eller tråkiga samt att omgivningen ifrågasatte deras val att inte dricka alkohol. Genom att tillämpa kommentarer i form av sanktioner kan gruppen vidare på så vis reglera det beteende som är norm och önskvärt i gruppen.

En av intervjupersonerna uppgav att hennes dryckesmönster hade förändrats sedan en tid tillbaka vilket ledde till att de förväntningarna som fanns på henne med tiden hade förändrats. Kamratgruppen hade med tiden accepterat hennes nya dryckesmönster. Hon menade dock att hon till en början hade upplevt mycket "tjat" och kommentarer från gruppen, i form av sanktioner, då hon valt att dra ner på sin alkoholkonsumtion. Dessa kommentarer hade dock avtagit efter en tid och vi resonerar kring att hon har fått en ny roll i kamratgruppen, med nya

förväntningar på sin roll. Enligt ett rollteoretiskt resonemang så omvandlas alltså vissa förväntningar på individen till normer då de förekommer mer frekvent i en grupp (Repstad, 1998). Detta belyser alltså att förväntningar kan se olika ut i olika grupper men även kan förändras om så kallat nya normer blivit frekvent förekommande över tid.

Med hänvisning till upplevelsen av att inte dricka alkohol och konsekvenserna av att inte dricka återknyter vi ännu en gång till det observationstillfälle, som vi tidigare har berört i vår uppsats. Vi blev vid detta observationstillfälle ifrågasatta av två stycken nationsgäster varför vi dels inte drack alkohol, men även varför vi inte drack mer alkohol den kvällen. Vid detta observationstillfälle vill vi dock understryka att en av oss faktiskt drack en öl.

Med utgångspunkt i våra upplevelser på nationen den kvällen kan vi återknyta till vad en del av våra intervjupersoner berättat om då de blivit tvivelaktigt bemötta och ifrågasatta då de valt att inte dricka alkohol. Intervjupersonerna uttryckte att faktumet att man inte dricker alkohol oftast leder till att ofta man uppmärksammas av andra personer. Vid vårt observationstillfälle upplevde vi att de kommentarer som vi fick, då vi inte drack i samma utsträckning som de övriga på nationen, troligen berodde på att vi inte följde, den på nationen, rådande normen. Vi utmärkte oss alltså från de övriga nationsgästerna, då vi varken drack eller släppte på våra hämningar i samma grad som dem, vilket i sin tur ledde till att en del nationsgästerna utsatte oss för sanktioner. Sanktionerna bestod alltså av kommentarer kring och ifrågasättanden av vår alkoholkonsumtion.

5.5 Upplevelsen av press och att själv pressa andra till att dricka alkohol

Vi frågade vidare intervjupersonerna om de någon gång hade upplevt press från andra personer att dricka alkohol samt om de själva hade uppmuntrat någon till att dricka.

Upplevelsen av press att dricka alkohol var något som majoriteten av våra intervjupersoner hade egna erfarenheter av.

Erika menade:

”Känt press har jag, men jag har aldrig gett vika.”

Hon förklarade vidare att:

”[...] det är mer när någon försöker pressa mig, gör jag mer motstånd, känns det som.”

Vidare menade Erika:

”[...] det lönar sig inte att pressa mig men ibland så är det klart att jag får frågor.”

Hon påpekade dock att hon dricker alkohol då hon känner att det passar henne.

Även Hanna upplevde att hon hade blivit pressad och uppmuntrad till att dricka alkohol vid de tillfällena då hon t.ex. hade varit på en fest. Hanna menade vidare att hon ibland inte hade varit på humör för att festa men att vännerna runtomkring henne ändå hade försökt att uppmuntra henne till att dricka alkohol:

"[...] nu ska vi komma igång ikväll och nu ska vi jätteroligt: drick nu, drick nu!"

Hanna menade att hon, i vissa fall, ändå hade gett vika, trots att hon inte riktigt kände för det. Camilla var ytterligare en av intervjupersonerna som menade att hon både hade blivit pressad och sedan givit vika då hennes vänner menat att hon visst skulle vara med och dricka med dem:

" [...] om man någon gång är borta på middag eller ska gå ut och känner att jag vill inte dricka så mycket och de andra : att det är klart att du ska dricka. Och visst har jag druckit på grund av grupptricket, det ska jag inte neka till, dum som man är."

Denise hade inte upplevt lika starkt som de övriga intervjupersonerna att hon hade känt sig pressad eller faktiskt hade blivit pressad till att dricka alkohol:

" [...] ofta inkluderas alkohol om man har planerat en fest. Det är ju inte så att jag kommer dit och säger att jag ska inte dricka. Det är ju klart att det är upp till mig, jag känner ingen press från omgivningen men det är ju klart att det är upp till mig. "

Men Denise menade ändå att den umgängeskrets som man befann sig i och deras inställning till alkohol och hur mycket alkohol de konsumerade, spelade roll då det gällde hur mycket man själv drack. Denise påpekade vidare att gruppens förväntningar även hade en inverkan då det gällde hur mycket man drack. Hon talade sedan vidare om en slags outtalad gruppkultur vilken påverkade hur mycket man dricker, vad man dricker och på vilket sätt man dricker alkohol.

Då vi sedan ställde frågan om våra intervjupersoner själva hade uppmuntrat eller pressat andra till att dricka alkohol var det ungefär hälften av intervjupersonerna som uppgav att de hade gjort detta, medan de övriga menade att de inte hade gjort det.

Anledningen till varför man inte pressade andra till att dricka alkohol var bland annat för att man hade respekt för att den personen som valde att avstå från alkohol just den kvällen.

Camilla sade:

"[...] i och med att jag vet hur det är själv så vill jag inte att de andra ska bli pressade. Om dom säger att jag vill inte dricka idag, : nä, då har jag mer förståelse för det i och med att jag är likadan själv."

Camilla menade alltså att hon kunde känna igen sig i den personen som valde att inte dricka alkohol, eftersom hon själv hade erfarenhet av hur det kunde kännas. Hon kunde därför relatera till de egna upplevelserna av press och undvek därmed att själv pressa någon annan.

Även Erika menade att hon aldrig skulle pressa någon annan till att dricka alkohol, utan snarare skulle uppmuntra dem till att dricka mindre. Hon gav vidare ett exempel på när hon gick i gymnasiet och hon och en kamrat till henne var ute och festade. Erika berättade att hon hade upplevt att kamraten inte behövde dricka mer den kvällen och hade då använt sig av olika strategier för att få henne att dricka mindre. Erika berättade att hon vid ett tillfälle hade haft hand om sin kamrats pengar. Kamraten hade vid några tillfällen, under kvällens lopp, bett om pengar för att kunna köpa en öl men Erika hade då uppmanat henne att vänta.

Hanna gav dubbla svar på frågan om hon hade pressat eller uppmuntrat någon till att dricka alkohol. Hon menade å ena sidan att det ibland kunde förekomma att hon sade: kom igen nu!, men att hon även tog hänsyn till om personen i fråga hade valt att inte dricka. Hanna menade att man aldrig vet vilka egentliga skäl en person kan ha till att inte dricka en kväll. Hon uppgav dock att hon kunde bli imponerad av att personen ifråga var så stark att han eller hon satte sig emot den övriga strömmen och inte drack alkohol. Hanna upplevde dessa personer som kloka och ville av denna anledning inte pressa dem till att dricka.

Dock var det en del av intervjupersonerna som menade att de själva, vid några tillfällen, hade varit delaktiga till att uppmuntra andra till att dricka alkohol.

Bianca menade att hon mycket väl kunde "pusha" folk till att dricka mer alkohol, t.ex. vid de tillfällen som hon själv hade fest hemma hos sig. Hon sade att hon exempelvis då kunde hälla mer bål i gästernas glas, om glaset var tomt. En av anledningarna som Bianca nämnde till varför hon uppmuntrade andra att dricka alkohol var för att hon ville att de skulle komma ikapp henne, då hon själv var berusad. Hon menade annars att det kunde bli lite pinsamt om folk inte var lika berusade som hon var.

Vidare menade Bianca :

"[...] man känner väl att : amen nu är det fest och nu ska folk vara fulla...det är den sociala regeln."

Bianca syftade alltså här på att det fanns en slags regel som sade att man skulle dricka då det var fest, vilken man helst skulle följa. Vidare sade Bianca att berusningen i sig, till viss del, ingick i definitionen av en festligare tillställning.

På samma sätt kunde Gabriella uppleva att hon hade uppmuntrat personer i hennes omgivning till att dricka alkohol. Hon nämnde även att hon vid de tillfällena då hon hade varit värdinna för en fest, i likhet med Bianca, sett till att folk drack alkohol. Hon menade vidare att hon på detta sätt såg till att stämningen höjdes och att alla på festen hade roligt.

5.5.1 Analys av upplevelsen av press samt att själv pressa andra till att dricka alkohol

Majoriteten av intervjupersonerna uppgav att de någon gång hade blivit pressade till att dricka alkohol och att de vid en del tillfällena även hade gett vika.

Det är endast en av intervjupersonerna som uppgav att hon inte hade gett vika då någon hade pressat henne till att dricka. Upplevelsen av press bidrog däremot, enligt henne själv, till att hon blev än mer bestämd att inte dricka alkohol.

Maltén (1992) exemplifierar detta med att de individer som önskar att avvika från rådande normer i gruppen kan bli utsatta för grupstryck av gruppens medlemmar.

Upplevelsen av grupstryck är något som de flesta av våra intervjupersoner uppger att de har erfarenheter av. Bland annat uppgav några av intervjupersonerna att de vid de tillfällena då det egentligen velat avstå från att dricka alkohol eller inte velat dricka så mycket, ändå hade blivit uppmuntrade av sina kamrater till att dricka eller att dricka mer.

Vi resonerade kring faktumet att intervjupersonerna, i efterhand kunde bli arga på sig själva vid de tillfällena då de hade gett vika och druckit alkohol. Intervjupersonerna drack alltså i många fall även då de inte ville, och gav därmed vika för gruppens önskningar, vilka i detta sammanhang, spelade större roll än de egna önskningarna. Intervjupersonerna prioriterade alltså gruppkonformiteten i högre grad än de egna önskningarna, eftersom detta bidrar till trygghet och gemenskap, vilket för gruppmedlemmarna är värdefullt. Gruppmedlemmarna vill alltså i så hög grad som möjligt följa de av gruppen uppsatta normerna, i rädsla för att annars riskera att hamna utanför gruppgemenskapen (ibid.).

Då vi frågade våra intervjupersoner om de någon gång själva hade pressat eller uppmuntrat någon till att dricka alkohol, framkom en intressant infallsvinkel. Även då några intervjupersoner själva blivit pressade och då känt sig obekväma, upplevde de att det var en annan sak då de själva uppmuntrade sina kamrater till att dricka alkohol. De menade att de gjorde detta för att de ville att kamraterna skulle vara med i gemenskapen och att stämningen därmed skulle höjas. Intervjupersonerna kunde alltså uppleva det som positivt att själva uppmuntra kamraterna till att dricka alkohol men negativt då de själva blev utsatta för press.

Hos en del intervjupersoner framkom det dock att det inte ville pressa andra till att dricka alkohol då de själva förstod vad det innebar att bli pressade. Det framkom även att några intervjupersoner hade respekt för om någon avstod från att dricka alkohol.

En av intervjupersonerna uppgav att hon inte direkt hade känt sig pressad att dricka alkohol i sin umgängeskrets men pekade ändå på att gruppens förväntningar på hennes alkoholkonsumtion spelade en roll. Hon menade att det existerar en slags outtalad gruppkultur som reglerar hur mycket alkohol man väljer att dricka och på vilket sätt. Detta överensstämmer med Nilssons (2005) resonemang om att gruppens normer kan bli så självklara, att gruppens medlemmar oftast inte vet varför de handlar som de gör. Vi resonerar vidare, utifrån Nilssons resonemang, kring att den gruppkultur som vår intervjuperson talar om kan innehålla någon slags outtalad, tvingande norm. Detta eftersom hon upplever att hon blir starkt påverkad av gruppens normer och förväntningar men inte upplever ett uttalat grupptryck.

5.6 Studentlivets inverkan på alkoholkonsumtionen

Vi frågade våra intervjupersoner om de trodde att faktumet att de var studenter hade någon inverkan på deras alkoholbruk. Vidare frågade vi om de trodde att en kvinna konsumerade mer alkohol under sin studietid än senare i livet. Vi frågade även hur de såg på att dricka alkohol mitt i veckan.

Våra intervjupersoner hade något skilda uppfattningar då det gällde huruvida alkoholbruket påverkades av att man var student. Några av intervjupersonerna menade att de drack mer alkohol då de var studenter, medan andra uppgav att det kunde vara tvärtom.

Två av intervjupersonerna ansåg att faktumet att de var studenter hade en inverkan dels på tillgängligheten till festerna på studentnationerna men studentlivet innebar även att man oftast hade mer tid och frihet att disponera, vilket gav mer utrymme för fest. En annan viktig faktor, av betydelse för alkoholkonsumtionen, var att alkoholpriserna på nationerna var låga. Detta menade en del av intervjupersonerna, ledde till att man konsumerade alkohol i en större utsträckning.

Anna menade:

”[...] det är lätt när man sitter hemma och bor på korridor och inte har något att göra, och man inte har något dagen efter heller, att man hänger på. Det påverkar. Och just att det är så billigt på nationerna. Det är så enkelt och nära till hands att gå ut, det påverkar.”

Hanna som också hade bott på studentkorridor uppgav, i likhet med Anna, hur närheten till andra studenter och studentnationer, påverkar studenternas möjligheter till att festa i en större utsträckning:

”Alltså skulle jag bara vara hemma en kväll och om alla ens kompisar skulle ut, och då såg man när alla sprang över gården och skulle på förfesten. Man kände sig också lite sådär tråkig: usch, ska jag bara sitta här hemma...lite asocial att man inte gick ut och då kunde det hända att någon kom upp och bara: häng med, häng med nu.. och man bara: ah, ok då.”

Hanna talade även om att hon upplevde alkoholen som mycket tillgänglig då hon tidigare studerade på en annan högskola och då bodde på en studentkorridor i närheten. Hon menade vidare att olika student evenemang, som exempelvis nollningar, uppmanade studenterna till att dricka alkohol. Hon menade vidare att alkoholen på nationer och sittningar var mer tillgänglig och billig, vilket bidrog till att man som student drack mer.

Även Anna nämner alkoholens tillgänglighet och möjligheten till fest i studentvärlden:

”Det är så fruktansvärt tillgängligt. Från tisdag till lördag så finns det grejor att göra varje kväll om man vill gå ut.”

Erika berörde ytterligare en aspekt. Erika menade att det ingår i själva studentkulturen att dricka alkohol och att det därmed är mera accepterat. Då Erika tidigare studerade vid en Högskola på annan ort sponsrades kåren där av ett ölföretag och hon upplevde att det förekom mycket alkoholreklam. Erika trodde även att de billiga alkoholpriserna på nation påverkade konsumtionen av alkohol.

En av intervjupersonerna, Gabriella, uppgav dock att hon varken dricker mer eller mindre idag på grund av att hon är student. Däremot trodde hon att hennes alkoholkonsumtion möjligen hade avtagit tidigare om hon idag inte hade studerat.

De två av våra intervjupersoner som uppgav att de snarare konsumerade mindre alkohol, i och med att de var studenter, menade att detta berodde på att de som studenter hade mindre pengar att röra sig med. Camilla uppgav att hon snarare prioriterade att köpa kläder, mat, skolböcker och busskort framför att handla alkohol varje helg.

I likhet med Camilla menade även Erika att hon inte hade så mycket pengar att konsumera alkohol för, eftersom hon var student. Erika uppger dock att:

”Om jag hade haft mer pengar hade jag kanske druckit mer.”

En annan intressant infallsvinkel som togs upp i intervjuerna berörde huruvida våra intervjupersoner trodde att kvinnliga studenter drack mer under sin studietid, än senare i livet. Några av våra intervjupersoner menade att de trodde att kvinnliga studenter drack mer under den tiden som de studerade.

De olika faktorer som våra intervjupersoner angav var bland annat att de trodde att man hade mer tid till att festa under studenttiden än då man arbetade, och exempelvis hade ett 8-17 jobb. Vidare uppgav en del av våra intervjupersoner att unga kvinnliga studenterna oftast inte hade familj och barn att ta ansvar för då de studerade. De hade därmed mer frihet att själva bestämma över sina liv under studietiden.

Bland annat talade Frida om olika faktorer som möjligen kan påverka att man inte dricker alkohol i lika stor utsträckning då man arbetar:

”På dom flesta jobb så är man ju fast tidsmässigt i något slags mönster och då kanske man inte har tid att gå ut på samma sätt som när man är student. Så det är nog främst det och jag tror att man kanske dricker mer som ung än vad man kanske gör som trettiofem eller fyrtioåring, för då har man kanske barn.”

Hanna uppgav att hon tror att alkoholkonsumtionen bland kvinnliga studenter avtar av naturliga skäl då de skaffar barn. Hanna påpekade att kvinnan inte får dricka alkohol under de nio månader som hon bär på sitt barn och att alkoholkonsumtionen därför drastiskt avtar.

Vidare menade hon att det däremot inte blir någon större skillnad för mannen, eftersom han inte bär på barnet och att han därmed kan fortsätta att dricka alkohol.

Gabriella poängterade att många väntar med att skaffa barn tills efter det att man har pluggat klart. Detta trodde hon påverkade varför man inte dricker lika mycket senare i livet, som under sin studenttid. Vidare understryker Gabriella betydelsen av vad ett stabilt förhållande innebär för alkoholkonsumtionen. Hon uppgav att man kanske inte dricker lika mycket då man har ett stabilt förhållande.

En annan intressant aspekt som framkom i intervjuerna var de prestationskrav som kan finnas i studentvärlden. Camilla menade att:

”Det finns säkert många tjejer som dricker för att de vill prestera mer och de dricker för att koppla av, våga visa vem dom är när dom har druckit.”

Vi ställde även frågan om hur intervjupersonerna såg på att dricka alkohol mitt i veckan.

Av svaren framkom att ingen upplevde det som konstigt eller märkvärdigt att dricka på en vardag. Intervjupersonerna menade dock att det snarare handlade om hur mycket man konsumerade och av vilken anledning, snarare än att man just drack mitt i veckan.

I några av svaren framkom det att det inte spelade så stor roll då man var student, om man drack mitt i veckan eller på helgen.

Några av anledningarna som togs upp till varför man, som student, kunde dricka mitt i veckan, var bland annat att man ibland kunde ha föreläsning lite senare på dagen och att man kunde plugga på helgen, samt att det fanns ett stort utbud av studentnationer som hade pub eller disco öppna mitt i veckan.

Denise sade:

” Alltså det är ett fullt uteliv i Lund på veckorna också så att då kan man lika gärna gå ut en onsdag som en lördag alltså. Man jämför en vanlig lördagsfest med en onsdagsfest. Det är väl ok. ”

Vidare påpekade Denise att anledningen till varför man dricker spelar en större roll än faktumet att man dricker mitt i veckan.

Anna upplevde det inte heller som någon *”big deal”* att dricka mitt i veckan.

” Jag har föreläsning kl. tre om dagarna..hi..hi... så att jag har inga problem med det. Så då går jag ut, det är inga problem med det. ”

Hon menade dock ändå att det kunde upplevas som lite obekvämt att gå ut på en onsdag, då kanske inte lika många gick ut, för att sedan ligga bakfull en torsdag då andra gick i skolan. Anna sade däremot att hon aldrig skulle gå till jobbet och riskera att lukta sprit eller vara bakfull där. Vidare uppgav Anna att då hon tidigare arbetade gick hon aldrig ut mitt i veckan. Här pekade Anna alltså på en skillnad mellan att vara student och att arbeta.

Bianca underströk betydelsen av att man som student hade en relativt uppstyckad vecka och därmed inte nödvändigtvis behöver plugga mitt i veckan utan man kunde läsa på helgen istället. Hon sade vidare att det inte är några problem att dricka mitt i veckan då man kanske inte har någon föreläsning dagen efter.

5.6.1 Observation på studentnation av studentlivets betydelse för alkoholkonsumtionen

Vid båda observationstillfällena besökte vi nationen på en torsdag, dvs. en vanlig veckodag. Vi uppmärksammade då att majoriteten av de kvinnliga studenterna, som var där den kvällen, drack alkohol. En stor del av de kvinnliga studenterna beställde alkohol i baren mer än en

gång och vi lade även märke till att en del kvinnliga studenter var mer påverkade av alkohol än andra, även om det i huvudsak var framförallt killar som var mest märkbart påverkade av alkohol.

Vid vårt sista observationstillfälle lämnade vi inte nationen förrän strax innan stängningsdags och då var klockan ca halv två på natten. Vid denna tidpunkt uppmärksammade vi att nationen fortfarande var full med studenter och att en del av dessa beställde alkohol i baren en kort stund innan det var dags för stängning.

5.6.2 Analys av studentlivets inverkan på alkoholkonsumtionen

När vi gick igenom svaren från våra intervjupersoner uppmärksammade vi skilda uppfattningar då det gällde huruvida alkoholkonsumtionen påverkades av faktumet att de var studenter.

En del av intervjupersonerna menade att man drack mer alkohol då man var student, medan en del menade att studenter snarare dricker mindre.

De som uppgav att man som student dricker mer, hävdade att detta bland annat hade att göra med det nära avståndet till nationernas disco och pubar och att många studenter bor i direkt anslutning till en nation. En del intervjupersoner sade att det kunde hända att korridorsskompisar ibland kom till deras rum och frågade om de ville följa med ut.

En annan faktor som spelade in var att studenter har en större möjlighet att själva bestämma över sin tid. Detta gav, enligt intervjupersonerna, större utrymme att festa när de själva ville, vilket även kunde innefatta att dricka mitt i veckan. Vidare var även de förhållandevis låga alkoholpriserna på studentnationer, enligt våra intervjupersoner, en bidragande orsak till varför studenter drack mer.

Även press i studentlivet, uppges av en intervjuperson, som en anledning till att dricka mer under studietiden. Detta för att bland annat kunna koppla bort studiepressen.

I våra intervjupersoners svar framkom det att studentvärlden, i vissa avseenden, underlättade möjligheterna till fest. Det framkom även, att det i studentvärlden, fanns en mer tillåtande attityd till alkoholkonsumtion, men även till att dricka mitt i veckan. Med tillåtande attityd avser vi att studenterna under sin studenttid har fler möjligheter att konsumera alkohol, vilket kan bidra till fler konsumtionstillfällen. Detta kan dock vara svårare senare i livet då man har ansvar för arbete, familj och barn.

I likhet med våra intervjupersoners svar framkommer det i undersökningen ”*Studenterna och alkoholen*” (Sundbom, 1992) att studentlivet inbjuder till att dricka alkohol. Vidare säger

studenterna i undersökningen att alkoholen och dess positiva effekter lyfts fram på ett glorifierande vis, i studentvärlden.

Utifrån en del av våra intervjupersoners svar, kan man alltså tala om en norm inom studentvärlden som tillåter studenterna att konsumera alkohol i en större utsträckning. Utifrån ett rollteoretiskt resonemang finns det normer i studentlivet, vilka tillåter en mer liberal alkoholkonsumtion och som i sin tur bidrar till att studenter konsumerar mer alkohol. Rollen som student karaktäriseras alltså av förväntningar vilka tillåter studenter att konsumera alkohol i en stor utsträckning. I och med den specifika sociala kontext som studenter befinner sig i och på grund av de roller och förväntningar som studentrollen innefattar kan studenter agera på ett visst sätt. Detta sätt innefattar bland annat att man som student kan dricka på i större utsträckning (Malten, 1992).

Detta i motsats till om de hade haft ett arbete att gå till om vardagarna och då inte hade tillåtits, enligt de rådande normerna där, att konsumera alkohol i samma utsträckning.

En distinkt skillnad mellan att vara student och att arbeta, som framkom i intervjuerna, var att då man arbetar är man fast i ett bestämt schema och då inte har samma möjligheter att konsumera alkohol, exempelvis på vardagarna. Vidare menade intervjupersonerna att det inte heller passade att komma till ett jobb bakfull eller lukta sprit, och därmed riskerar sin anställning. Detta var dock något som intervjupersonerna inte var lika oroliga för då de som studenter skulle på föreläsning dagen. Detta också med anledning av att föreläsningarna ibland kunde ligga på eftermiddagarna och då gav möjlighet till sovmorgon.

De av intervjupersonerna som menade att man som student drack mindre pekade främst på ekonomiska aspekter. De uppgav att man hade mycket mindre pengar till sitt förfogande då man studerade och då istället prioriterade viktigare saker att lägga pengarna på än alkohol.

En del av intervjupersonerna uppgav att de trodde att kvinnliga studenter konsumerade mer alkohol under sin studenttid, än senare i livet. Anledningen till detta var, enligt intervjupersonerna, att de trodde att kvinnor senare i livet minskade sin konsumtion då de blev gravida och sedan hade en familj att ta ansvar för. Vidare stämmer detta överens med Helmersson Bergmarks (2001, b) resonemang om att kvinnor, då de skaffar barn uppvisar en minskad konsumtionsnivå.

Vidare pekade en av intervjupersoner på betydelse av vad ett stabilt förhållande innebär för en minskad alkoholkonsumtion vilket överensstämmer med forskning som visar att

ensamstående dricker mer alkohol än de som är gifta eller samboende (Helmersson Bergmark, 2001, b)

I likhet med vad våra intervjupersoner har berättat för oss har vi själva, genom våra observationer, uppmärksammat att studenter går ut och dricker mitt i veckan.

Det var, den torsdags kväll som vi besökte nationen, fullt med folk och vi uppmärksammade att majoriteten av de kvinnliga studenterna drack alkohol. Vi reflekterade då över att det verkade tillåtet för studenter att dricka mitt i veckan. Detta överensstämmer med våra intervjupersoners svar som även de uppgav att de mycket väl kunde dricka, på exempelvis nation, mitt i veckan. Intervjupersonerna gjorde därmed heller ingen större åtskillnad mellan att dricka alkohol mitt i veckan och på en helgdag.

6 AVSLUTNING

6.1 Sammanfattning

Syftet med vår uppsats var att belysa hur dryckesmönster samt erfarenheter av och förhållningssätt till alkohol och det egna alkoholbruket ser ut bland åtta kvinnliga studenter vid Lunds universitet.

De centrala frågeställningar som vi utgått ifrån i vårt uppsatsarbete är följande; hur de kvinnliga studenterna, som vi intervjuade, beskriver alkoholens betydelse och det egna alkoholbruket, upplevelsen av att inte dricka alkohol, upplevelsen av press att dricka alkohol och anledningar till att pressa eller att inte pressa andra, men även studentlivets inverkan på alkoholkonsumtionen.

Då det gällde intervjupersonernas dryckesmönster framkom det att majoriteten, i genomsnitt, drack alkohol ca en gång i veckan. Vidare uppgav de även att de framförallt drack vin vid de tillfällen som de konsumerade alkohol men några sade även att de ibland drack öl, cider eller drinkar gjorda på sprit. När det gällde mängden alkohol som konsumerades vid ett och samma tillfälle, varierade detta något, intervjupersonerna sinsemellan. Det framkom att hälften av intervjupersonerna berusningsdrack (enligt definitionen av berusningsdrickande). Vid de tillfällen som intervjupersonerna berusningsdrack konsumerade de vardera; en flaska vin, en halv liter sprit eller 6 starköl. Vidare uppgav intervjupersonerna att de oftast drack på helgerna men att det även kunde förekomma att de drack alkohol mitt i veckan.

Majoriteten av intervjupersonerna sade att de sällan drack alkohol då de var ensamma, utan att de snarare drack för att ha roligt i gemenskap med andra, alltså i en social kontext.

En av anledningarna till varför majoriteten av våra intervjupersoner drack alkohol var för att de menade att man, under alkoholens inverkan, vågade släppa på sina hämningar samt kände sig mer avslappnade. En annan central aspekt till varför de drack alkohol var, enligt intervjupersonerna, faktumet att alla andra drack och att de därmed själva blev påverkade till att dricka. Anledningen till att våra intervjupersoner dricker alkohol kan förklaras utifrån att våra intervjupersoner använder alkoholen för att våga agera mer frigjort och därmed inte anser sig behöva ta samma hänsyn till de sociala regler som annars är rådande och som de i vanliga fall känner att de behöver följa.

Samtliga av intervjupersonerna hade egna erfarenheter av upplevelsen av att ibland avstå från att dricka alkohol i festligare sammanhang. De upplevde generellt att det oftast inte var några problem vid de tillfällen som de inte drack alkohol men upplevde ändå att de ibland kunde bli bemötta annorlunda av sin omgivning. De konsekvenser som intervjupersonerna uppgav att

de fick då de inte drack kunde var att de blev ifrågasatta och att de därför behövde ange en giltig förklaring till varför de inte drack.

Vi upplevde själva då vi var ute på nation att vi blev ifrågasatta av nationsgästerna angående varför vi inte drack alkohol. De konsekvenser som är resultatet av att ibland inte dricka alkohol kan härledas till de uppsättningar normer som finns inom vissa grupper. Normerna bidrar till att skapa förväntningar på hur gruppmedlemmarna skall bete sig och hur de ska dricka alkohol vid festligare tillfällen. Vid de tillfällen som intervjupersonerna väljer att inte dricka alkohol följer de inte de normer och förväntningar som finns i gruppen och kan därmed bli utsatta för tillrättavisningar av gruppens medlemmar, i form av sanktioner.

Majoriteten av våra intervjupersoner hade i någon form upplevt press från sin omgivning att dricka alkohol. Det var hälften av respondenterna som menade att de själv hade pressat och uppmuntrat andra till att dricka medan den andra hälften uppgav att de inte hade gjort det. Några anledningar till varför man uppmuntrade sina vänner till att dricka var exempelvis att man ville att kamraterna skulle komma ikapp dem och vara på samma nivå men även för att stämningen skulle höjas. De intervjupersoner som inte hade pressat andra till att dricka alkohol menade att detta berodde på att de respekterade den individens val att avstå från att dricka.

De upplevelser av press som intervjupersonerna talar om kan beskrivas som en form av grupstryck som uppstår då individen avviker från de rådande normerna i gruppen, vilka uppmanar gruppmedlemmarna till att dricka då det är fest.

Då det gällde alkoholens inverkan på studentlivet menade en del av intervjupersonerna att man konsumerade mer alkohol under sin studenttid. De menade att faktorer som tillgänglighet till alkohol på nationer och möjligheten till fest var stor under studenttiden, vilket bidrog till att man som student drack mer alkohol.

Andra respondenter menade dock att de trodde att man drack mindre eftersom man hade mindre pengar till sitt förfogande då man var student.

En del av intervjupersonerna uppgav att de inte ansåg det problematiskt att dricka mitt i veckan, då man som student hade ett mer uppstyckat schema samt att det fanns många nationer med pub och disco öppna mitt i veckan, från tisdag till lördag. Utifrån svaren från våra intervjupersoner kan man urskilja en slags norm i studentvärlden som tillåter en mer liberal alkoholkonsumtion. Detta eftersom att man under studietiden inte har samma typ av ansvar som då man har ett arbete att gå till, måndag till fredag, eller då man har familj. Man

har som student vidare mer frihet att disponera och kan därmed även få fler möjligheter till att konsumera alkohol.

6.2 Slutdiskussion

I vår problemformulering tog vi upp två citat för att belysa hur synen på kvinnor och alkohol tidigare har sett ut och hur denna har förändrats över tid. Ett av citaten berörde även mer specifikt hur situationen förr kunde se ut för en kvinnlig student vid Lunds universitet.

I motsats till hur situationen för kvinnliga studenter kunde se ut tidigare så framkom det i våra intervjupersoners utsagor att bilden ser annorlunda ut idag. Våra intervjupersoner uppgav visserligen att de hade olika typer av dryckesmönster, men det framkom inte att det existerade några tabun kring kvinnlig alkoholkonsumtion och berusning eller att det fanns någon oskriven norm som sade att det var olämpligt för en kvinna att dricka alkohol. Tvärtom framkom det istället hos våra intervjupersoner att de snarare uppmuntrades till att dricka alkohol och att de snarare avvek från gruppnormen vid de tillfällen då de valde att avstå från att dricka alkohol.

En annan intressant aspekt som vi reflekterade över var att en del av intervjupersonerna, till viss del, uppgav att de inte riktigt visste varför de drack alkohol, de bara gjorde det. Dock uppgav några av intervjupersonerna att en av anledningarna till att de drack var för att alla andra drack.

I likhet med våra intervjupersoners utsagor upplevde också vi, då vi genomförde vår observation på en studentnation, att vi blev ifrågasatta av andra nationsgäster varför vi inte drack så mycket den kvällen. Bland annat nämnde en av nationsgästerna att han, med all säkerhet, visste att vi var samhällsvetare. Då vi undrade varför han trodde det, menade han att det berodde på att vi inte drack så mycket alkohol. Ytterligare en av nationsgästerna uppmanade oss vid ett tillfälle att dricka mer alkohol och menade att det väl inte kunde vara kul att gå ut utan att dricka, det var ju därför som man gick ut, ansåg han.

Vi hade på förhand inte räknat med dessa kommentarer eftersom vi inte trodde att vi stack ut i den utsträckning som vi uppenbarligen faktiskt gjorde. Men det blev ändå en mycket intressant infallsvinkel eftersom det framkom så tydligt hos våra intervjupersoner att även de någon gång hade fått snarlika kommentarer. Med anledning av att vi själva blev ifrågasatta då vi inte drack alkohol, förtydligade detta intervjupersonernas svar, vilka blev mer påtagliga och realistiska. Vår upplevelse på studentnationen visar alltså vilken central och självklar roll

alkoholen kan ha i studentvärlden. Vi upplever vidare att denna erfarenhet har berikat vår uppsats och gett vår undersökning ytterligare en dimension.

Man tänker ofta på studenterna som en grupp som dricker relativt mycket, eftersom detta bland annat är en bild som ofta målas upp av media. Vi har dock, utifrån våra intervjupersoners svar, uppmärksammat att inte alla studenter dricker i lika stor utsträckning. Dock har vi, utifrån våra observationer och intervjuer, ändå kunnat notera att det konsumeras en hel del alkohol i studentvärlden. Vi har alltså uppmärksammat att det finns två skilda sidor av hur mycket alkohol som studenter egentligen konsumerar samt att medias bild därmed inte alltid är den helt sanna.

I våra intervjupersoners svar har det ibland framkommit relativt motstridiga åsikter om och attityder till alkohol. Detta har bland annat blivit tydligt då intervjupersonerna uppgett att de till exempel dricker alkohol trots att de egentligen inte alltid vill men även att de ibland pressar andra till att dricka, trots att de själva upplever obehag av att bli pressade. Men intervjupersonerna talar även om alkoholen som något som man bland annat blir glad av, men även något som kan få mer negativa konsekvenser t. ex att man mår illa eller blir trött. Detta visar att intervjupersonerna talar om alkohol i både negativa och positiva ordalag. Ytterligare exempel på motstridiga åsikter hos några av intervjupersonerna är att de upplever det som positivt att kunna säga nej till alkohol. Trots detta dricker de ändå alkohol själva och har svårt att uppge anledningen till detta. Vi resonerar att det framkommer relativt tydligt att våra intervjupersoner på något sätt vill ha alkoholen men på ett lite motstridigt sätt ändå menar att de inte vill ha den.

Studenterna i undersökningen ”*Studenterna och alkoholen*” (2005) menar att alkoholen glorifieras på ett negativt sätt i studentvärlden men att de ändå inte vill att priserna ska sänkas och att tillgängligheten till alkohol minskar. Detta visar även vilka motstridiga uppfattningar som studenter kan ha då det gäller alkohol.

Uppsatsarbetet har även på ett personligt plan fått oss att fundera över vilken funktion och roll alkoholen egentligen har. Exempelvis blev det mycket tydligt för oss, då vi genomförde våra observationer på studentnationen, att studenterna där verkade vara mycket engagerade i att dricka alkohol. Detta eftersom vi observerade hur nationsgästerna gång på gång återvände till baren för att ”tanka” nytt bränsle, i form av alkohol, för att orka festa vidare. Detta blev tydligt och uppenbart eftersom vi själva var nyktra och var där i syfte att just studera

nationsgästernas beteende och dryckesmönster. Vidare fick uppsatsarbetet oss även att reflektera över vilken funktion alkoholen har för oss själva och att vi ibland tenderar att hamna i samma resonemang som en del av våra intervjupersoner: man dricker alkohol men man vet inte riktigt varför, det bara är ett naturligt inslag vid festligare tillfällen.

Det som vi fann allra mest intressant i vårt uppsatsarbete var att vi uppmärksammade alla de oskrivna normer som finns bland människor i olika sammanhang samt i olika situationer och som påverkar vårt sätt att bete oss. I vår uppsats framkom, enligt vår egen uppfattning, just vikten av det sociala samspel som dagligen omger oss och som bidrar till att forma vårt handlande och våra värderingar på olika sätt.

Individen må i hög grad präglade sin egen existens och sitt eget beteende, men är också i mycket hög grad en social varelse präglad av sina medmänniskor.

KÄLLFÖRTECKNING

Alkoholkomitténs hemsida: <http://www.alkoholkommitten.se/pdfbin/faktabanken.pdf>
Hämtat: 051129

Angelöw, B och Jonsson, T. (1990) *Introduktion till socialpsykologi*,
Lund, Studentlitteratur.

Bryman, A. (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder*.
Malmö, Liber AB.

Centralförbundet för alkohol och narkotika upplysnings hemsida: www.can.se.
Drogutvecklingen i Sverige 2005. CAN rapport nr 91. Stockholm
http://www.can.se/docs/press_rapporter/CAN_RS_91_sammanf.pdf
Hämtat : 051125

Drogutvecklingen i Sverige 2004. CAN rapport nr 82. Stockholm
http://www.can.se/docs/press_rapporter/CAN_RS_82_Sammanf.pdf
Hämtat : 051125

Duckert, F. (1983) *Alkoholproblem går att lösa*.
Lund, Bröderna Ekstrands Tryckeri AB

Einarsson, C. och Hammar Chiriack, E. (2002) *Gruppobservationer. Teori och praktik*.
Lund, Studentlitteratur.

Goldberg, T.(red.) (2000) *Samhällsproblem*.
Lund, Studentlitteratur. Femte upplagan

Halvorsen, K. (1992) *Samhällsvetenskapliga metoder*.
Lund, Studentlitteratur.

Helmersson Bergmark, K.(2001, a) *Svenskarna och alkoholen år 2000*.
Rapport nr 11. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut, Centralförbundet för alkohol och
narkotikaupplysning (CAN).

Helmersson Bergmark, K.(1999) *Förändrade livsmönster- förändrade dryckesmönster*.
Alkohol och narkotika, nr 4, sida 17-21.

Helmersson Bergmark , K.(2001, b) *Behandlare och kvinnliga klienter : Kvinnor som dricker
(för) mycket*. Socionomen, nr 5, sida 41-46.

Johansson, K & Wirbing, P.(1999) *Riskbruk och Missbruk. Alkohol, Läkemedel, Narkotika*.
Stockholm, Natur och Kultur.

Järvinen, M.(1991) *Berusade kvinnor – ett samhällsproblem*, i Järvinen, M & Rosenqvist, P:
Kön, rus och disciplin, en nordisk antologi.
Helsingfors, Nordiska nämnden för alkohol och drogforskning (NAD).

Leissner, T (red.). (1997) *Alkohol. Ett psykosocialt, beteende- och samhällsvetenskapligt perspektiv*. Lund, Studentlitteratur.

Lorentszon, P.(2000) *Två generationer – två alkoholkulturer: Hanna 79: "Alkoholen var för männen": Ann- Katrin 29: "Det handlar om att slippa vara söt och snäll."*
Alkohol och narkotika, nr 4, sida 12-15.

Löfgren, B och Nelson – Löfgren, I. (1980) *Alkohol, Rus, Missbruk, Behandling*.
Kungälv, Gotab AB.

Maltén, A. (1992) *Grupputveckling*.
Lund, Studentlitteratur.

Magne, Holme och Krahn Solvang, (1997). *Forskningsmetodik – om kvalitativa och kvantitativa metoder*.
Lund, Studentlitteratur

Meuwisse, A, Sunesson, S, Swärd, H(2000). *Socialt arbete - en grundbok*.
Falköping, Natur och Kultur.

Mobilisering mot narkotikas hemsida: www.mobilisera.nu.
Alkohol, narkotika och studentliv. En studie om attityder, tankar och användningen av alkohol och narkotika hos svenska högskole- och universitetsstudenter. (2005). Rapport nr 6.
Stockholm.
http://www.mobilisera.nu/upload/rapport_6.pdf
Hämtat: 051126

Nilsson, B.(2005) *Samspel i grupp*.
Lund , Studentlitteratur.

Repstad, P. Tredje upplagan (1999) *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*.
Lund, Studentlitteratur.

Repstad, P. (1998) *Sociologiskt perspektiv i vård, omsorg och socialt arbete*.
Lund, Studentlitteratur.

Socialstyrelsens hemsida: www.socialstyrelsen.se
Folkhälsorapport, 2005. Artikelnr: 2005-111-2.
Stockholm, Socialstyrelsen.
<http://www.socialstyrelsen.se/NR/rdonlyres/7456A448-9F02-43F3-B776-D9CABCB727A9/3512/20051113.pdf>
Hämtat : 051127

SOU 1994: 28 *Kvinnor och alkohol*. Delbetänkande av alkoholpolitiska kommissionen
Stockholm, Socialdepartementet.

Sundbom, L. (1992) *Studenterna och alkoholen*.
Uppsala: SAMU.

BILAGA 1

Intervjuguide

Dryckesmönster:

1. Dricker du alkohol och i så fall hur ofta?
- 2a. Vilken typ av alkohol brukar du oftast dricka och föredrar du någon särskild typ av alkohol? Varför?
- 2b. Hur mycket alkohol brukar du vanligtvis dricka vid de tillfällen du dricker alkohol.
3. Vilken/vilka veckodagar brukar du vanligtvis dricka alkohol och på vilket/vilka ställen?
4. Är det vanligast att du dricker själv eller tillsammans med andra?
5. Innan du eller du och dina vänner går ut brukar ni förfesta då? Varför?
- 6a. När dricker ni mest alkohol? På förfesten eller när ni väl kommit ut, varför?
- 6b. Vilken aktivitet ägnar ni er främst åt när ni är på ett uteställe?

Personlig inställning till alkohol och det egna alkoholbruket

7. Vilken är den främsta anledningen till att du dricker alkohol? Hur påverkar alkohol dig?
8. Vad kan det, enligt dig, finnas för nackdelarna med att dricka alkohol? Utveckla.
9. Har Du någon gång varit fest eller gått ut utan att dricka alkohol? Hur upplevde du det?
10. Upplever du att en fest utan alkohol inte är en riktig fest? Varför?
- 11a. Har Du någon gång upplevt press från andra att dricka? Har du i så fall gett vika?
- 11b. Har du själv någon gång påverkat andra att dricka mer än vad de egentligen velat? Av vilken anledning i så fall?
12. Vad är för mycket och för ofta, enligt dig, då det gäller alkoholkonsumtion?
13. Upplever Du själv att Du dricker alkohol för mycket och för ofta?
14. Tror du att faktumet att du själv är student påverkar ditt alkoholbruk?
15. Hur ser du på att dricka mitt i veckan?

Personlig inställning till andra kvinnliga studenters alkoholbruk

- 16 Upplever du att unga kvinnliga studenter ofta dricker alkohol då de går ut?
17. Tror du att en kvinna dricker mer under sin studenttid än senare i livet och i så fall varför?

